כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת פקודי ■ כ"ט אדר א' ה'תשפ"ב ■ 02.03.2022 ■ גליון מס' 673 ■

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ספר שמות ספר הגלות והגאולה
הרמב"ן בפתיחתו לספר שמות מכנה את ספר שמות כ"ספר הגלות...
המשך בעמ' 2

פקודי המשכן
בעניין הקמת המשכן, היו שלושה אישים העסוקים בכך. איתמר...
המשך בעמ' 3

וקרא זה אל זה ואמר / תגובות
המלחמה באוקראינא וימות המשיח
בזמירות שב"ק אנו מזמרים "משך חסדך ליודעך א-ל קנם ונוקם"...
המשך בעמ' 4

שו"ת חורף
שו"ת בענייני 'פורס מפה ומקדש' - לקראת פורים דמוקפין שחל ביום ששי (חלק א')...
המשך בעמ' 6

סיפור לשבת
ואהבת לרעך כמוך
את המעשה המיוחד בטיבו שלפנינו, סיפר לי נכדו של הגאון המפורסם...
המשך בעמ' 7

שביבים
- *איך שהגלגל מסתובב*
- *סגולה לרפואה*
- *מעשה בשני יעקב זלמן*
- *בזכותם ייבנה המקדש*
- *סגולת אין משיחין בשעת התפילה*
- *ממכתבי האדמו"ר מגור בעל ה"בית ישראל"*
- *ועוד סגולה לרפואה*

המשך בעמ' 9

השראת השכינה במשכן
"אלה פקודי המשכן משכן העדות" מבאר רבינו אור החיים הקדוש...
המשך בעמ' 13

רבי חיים פלאג'י [הרחבה]
הפרשן והפוסק הגדול רבי חיים פלאג'י (בן הרב יעקב) זצ"ל, התגורר ...
המשך בעמ' 14

מתנות לאביונים

/ הרב יהודה רובן שליט"א

(נוהגים לתת בפורים `מתנות לאביונים` כי אין שמחה גדולה בעולם, כשמחה שמשמחים לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים. המשמח ליבם של אלו, הרי הוא הולך בדרכי הבורא הרחום.)

על כוח הנתינה והמסירות של עם ישראל אנו לומדים מהמגילה. כאשר צילו המאיים של המן ריחף על עם ישראל, יצאה קריאה מלשכתה של המלכה (אסתר ד, טז): "לך כנוס את כל היהודים". חובת השעה: להתכנס, להתאחד, להתלכד, להפיל מחיצות ולמחוק פערים. ואכן, המצוקה המשותפת קירבה לבבות. ברשימות ההשמדה השחורות של המן רשומים שמות כל היהודים, מנער ועד זקן - אין הבדל בין חוג למשנהו, אצל מי אתה מתפלל ובעד מי אתה מצביע.

היהודים התכנסו, צעקו בלב אחד, ונענו. שמחת ההצלה הדביקה את כל העם. מרדכי ואסתר מבקשים לשמר את רגשי האחדות. שמחת הישועה - אסור לה להישאר במסגרת הביתית המצומצמת; אני - ומשפחתי, אני - ואנשי שלומי הקרובים.

חייבים לפרוץ מעגלים, לשבור חומות, להרחיב את גבולות הידידות, להרבות אחווה ורעות. רק כשנהיה כולנו יחד, איש לא יטיל עלינו פחד.

שתי תקנות קבעו מרדכי ואסתר לדורות: משלוח מנות ומתנות לאביונים. כנגד עוון שנאת חינם - משלוח מנות, כנגד הרכושנות ואהבת הממון - מתנות לאביונים.

בפורים אין לדקדק בנתינת המתנות לאביונים ולבדוק אם אכן העני זקוק למתנות אלה או לא, אלא "כל הפושט יד נותנים לו"; כל מי שמבקש - אין להחזיר את פניו ריקם.

על כל יחיד ויחיד מוטל לפתוח יד ולב לזולת במאכל ובמשתה, בהענקה שופעת, בפיזור ובהידור, לכל מי שפושט יד. לא מכיוון שאתה מרחם, ולא משום שהזולת מסכן כל כך, אלא משום שאתה אוהב אותו ומשום שהוא יהודי.

הלקח הנלמד לדורות ממגילת אסתר הוא הצורך בחיזוק אחדות העם. באופן זה יוכל הבורא להגן עליו ולהצילו מכל רע. על כן נצטווינו לדורות להדק בפורים את הקשר הקיים בין היהודים ולהרבות במתנות לאביונים, כדי לחזק את השכבות החלשות של עמנו ולהביא שמחה לליבם.

זאת ועוד, כדי לבטל את כוחה הרוחני של גזרת המן נדרשו ישראל לתקן שלושה דברים שהם קלקלו: השתחוויתם לפסלו של נבוכדנצר, אי קבלת דעתו של מרדכי הצדיק, והשתתפותם בסעודת אחשוורוש. קבלת מצווה מקרא מגילה מלמדת כי ישראל קיבלו עליהם את סמכותה של התורה שבעל פה ושל נושאיה החכמים. בקריאת המגילה מעידים אנו כי עד עצם היום הזה אנו מקבלים בלב שלם את מצוות החכמים. משלוח מנות ומתנות לאביונים נועדו לתקן את חטא הפירוד. בהשתתפות בסעודת אחשוורוש ביקשו יהודי שושן לבטל את ייחודה של האומה היהודית, כאומרים: "ככל הגויים בית ישראל". במשלוח מנות איש לרעהו ובמתנות לאביונים מוכיחים הם כי את שמירת צביון האומה הם רוצים. באכילה המפרידה קלקלו, ובאכילה המקרבת תיקנו. מצוות אלו יש בהן כדי להבטיח, כי ביום הפורים לא יהיה יהודי שלא יוכל לשמוח יחד עם כל ישראל. ■

ספר שמות ספר הגלות והגאולה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הרמב"ן בפתיחתו לספר שמות מכנה את ספר שמות כ"ספר הגלות הראשון והגאולה ממנו", ונשאלת השאלה האם גאולת מצרים היתה אירוע חד פעמי לשעתו, השייכת להיסטוריה הקדומה שלגבינו אינה יותר מאשר זיכרון היסטורי ללא כל משמעות מעשית לעתיד לבא, ואם כך היא אינה רלוונטית לתקופתנו? כנגד האפשרות הזו בא הנביא מיכה [ז טז] ומבשר לנו: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בפסוק זה הנביא מלמד אותנו כי גאולת מצרים היתה לא רק לשעתה, אלא היא משמשת דגם גם לגאולה העתידה לבא. כך שלפי דברי הנביא יש בגאולת מצרים מסר גדול גם לדורנו, האומר לנו כי כשנתבונן באירועי העבר של היציאה ממצרים נוכל להבין תופעות ואירועים שיחזרו על עצמם גם בגאולה העתידה. דברי הנביא מיכה נאמרו בהכללה, הוא אינו נכנס לפרטים במה דומים נפלאות העתיד ליציאת מצרים, את ההשלמה לנבואת מיכה מוצאים אנו בנבואת הנביא יחזקאל [פרק לו] הפורס בפנינו תיאור פרטני יותר שיש בהם ציוני דרך של הגאולה העתידית הדומים לגלות והגאולה של ספר שמות. אפילו בסיבת הגלות אנו מוצאים דמיון בין שתי הגלויות, הסיבה לגלות שאנו שרויים בה עד היום היא "שנאת חנם", והסיבה הזו היתה קיימת גם בגלות מצרים, כמו שאנו מוצאים בדברי משה: "אכן נודע הדבר" וכמו שפירש רש"י על פי המדרש [שמו"ר א]: ויירא משה - דאג על שראה בישראל רשעים דלטורין (מלשינים ומספרי לשון הרע) אמר: מעתה שמא אינם ראויים לגאולה. נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו מה חטאו ישראל מכל שבעים אומות העולם להיות נרדים בעבודת פרך? אבל רואה אני שהם ראויים לכך".

אך לא רק בסיבות לגלות יש דמיון בין השניים, אלא גם במסלול הגאולה, כמו שבגאולת מצרים היו שלוש תחנות לגאולה: א. גאולה פיזית (יציאת מצרים) ב. גאולה רוחנית (מתן תורה) ג. השראת השכינה (בהקמת המשכן) כמו שמסתיים ספר שמות: "כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו, לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם". כך מוצאים אנו בנבואת יחזקאל [לו] אחר שהוא מתאר את הגלות [פסוקים טז-כא]: "ואפיץ אותם בגויים ויזרו בארצות". מתאר הנביא שלושה שלבים בגאולה. השלב הראשון [כב-כה] הגאולה הפיזית בקיבוץ גלויות ככתוב: "ולקחתי אתכם מן הגויים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם". השלב השני [כה-כז] הגאולה הרוחנית: "וזרקתי עליכם מים טהורי וטהרתם מכל טומאותיכם . . . ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם . . . ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם". ולבסוף השלב השלישי [כח] של השראת השכינה בגלוי בישראל: "והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים".

כבר בשלב הראשון של הגאולה הפיזית מוצאים אנו דמיון בין שתי הגאולות, בגאולת יחזקאל אומר הנביא: "לא למענכם אני עושה בית ישראל כי אם לשם קדשי" כך מוצאים אנו בגאולת מצרים כמו שמובא במדרש: "'קול דודי הנה זה בא' - זה משה, בשעה שאמר לישראל: בחודש הזה אתם נגאלין! אמרו לו: משה רבנו, היאך אנו נגאלין. גם בשלב השני של הגאולה, בגאולה הרוחנית מוצאים אנו דמיון בין השתיים, במעמד הר סיני כתוב "ויתיצבו בתחתית ההר", ועל כך אמרו בגמרא [ע"ז ב ב]: "מלמד שכפה הקב"ה הר כגיגית על ישראל ואמר להם: אם אתם מקבלין את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם". וכפיה כזו מוצאים אנו בנבואת יחזקאל: "ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם". ואין בכך סתירה לבחירה החופשית של האדם, שעליה נאמר: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שכלל זה אמור רק בתחום הפרט, בהתנהלות האישית של האדם, אבל מהלכים הקשורים לכלל ישראל, כאן אין בחירה חופשית והלא אין בידינו מעשים טובים? אמר להם: הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים, ובמי הוא מביט? בצדיקים שבכם ומעשיהם" [שיהש"ר ב]. כלומר ששתי הגאולות לא היו בזכות ישראל אלא בחסד שמים אלא נקבעת לפי התכנית האלוקית של עם ישראל. רק בתחנה האחרונה מוצאים אנו הבדל בין השתיים, בגאולת מצרים היתה השראת שכינה מוגבלת ששרתה רק על המשכן בלבד בעוד העולם כולו נשאר במצבו ללא שינוי. מה שאין כן בגאולה העתידה שאז תשרה השכינה על הבריאה כולה, כמו שכתב הראי"ה בספרו אורות הקודש [עמ' שיא]: "הרמת כל החול כולו אל הקודש - זאת היא מדת המעולים שבצדיקים, והמידה הצפויה לעולם בעתידו הנשגב, ביום ההוא יהיה על מצהלות הסוס קודש לה'".

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

פקודי המשכן

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה ע"ה, הריני כפרת משכבה

בעניין הקמת המשכן, היו שלושה אישים העסוקים בכך. איתמר - שהיה אחראי על עבודת הלויים[1], בצלאל - שעשה את כלי המשכן[2], ואהליאב -שהיה אחראי על כל חושבי המחשבות ועושי המלאכות השונים[3].

שני האישים הראשונים - איתמר ובצלאל, מצוינים כמי שקיימו את ציווי משה עליהם. ואילו אהליאב רק מצוין, כמי שבקי בכל מלאכות המשכן.

עניין הקמת המשכן והציווים שנלוו אליו, היו כששני אישים חייבים להיות שותפים בכך. בצלאל בן אורי ממטה יהודה, ואהליאב בן אחיסמך ממטה דן. כאשר בצלאל היושב בצל חכמת ה'[4], היה האחראי על מהות הכלים הנוצרים. ואילו אהליאב היה האחראי על עשיית הכלים בפועל, כפי צורתם.

על דרך זה - עניין כוונת הנשים, שתרמו את המראות הצובאות לצורך עשית הכיור. הכניס בצלאל במחשבתו, כמי שיודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ[5]. אך על עניין צורת הכיור עצמו, היה אחראי אהליאב.

ולולי שעשה כן בצלאל, לא היה מקבל משה מהנשים את הנדבה הזו[6].

לאחר גמר עשיית הכלים והמשכן, הוצרכו הלויים לבוא ולהקימו. אך הם לא הצליחו בכך, ולא רק משום כובדו הפיזי[7]. כי אם בגלל משקלו הסגולי הרב, כמי שנבנה ממסירות נפשם של ישראל עליו[8]. ורק משה רבינו הוא המסוגל, לעסוק בהעמדת המשכן והקמתו בפועל. ובמשך שבעת ימי המילואים, משה הקים ופירק את המשכן כל יום.

כעת בא תורו של איתמר בן אהרון, למלא את ידו. כשהיה האחראי על הלויים[9], לתת לכל איש את התפקיד הראוי לו[10]. בהכירו את כוחו הרוחני של כל בית אב, למשפחת הלויים. וכאשר הם זכאים לכך, יש ביכולתם לשאת את הקודש. ואף להקים בעצמם את המשכן, בכל ארבעים שנות נדודי המדבר.

הנה כי כן, תפקידו של איתמר נמשך בכל ארבעים השנים. כמי שממונה על הלויים העוסקים, במלאכת הקמת ופירוק המשכן. וכשם שבצלאל היה צריך להכיר במהות הכלים, כך איתמר נדרש להכיר במהות הלויים.

ולכן על בצלאל ואיתמר נאמר שהם עשו, כפי אשר ציווה ה' את משה. שכל תפקידם היה, להכיר במהות הדברים ושורשם. ועלה בידם לכוון, לאותה מחשבה עליונה. הנצרכת לבוא, יחד עם המשכן וכליו.

ובזה הם זכו להיות המופקדים, על המשכן וכליו.

ועליהם הצטרפו כל ישראל, בכסף פקודי העדה[11]. כשהשוו כולם בנדבה זו, ובזה גם נתכפר להם מעשה העגל[12]. כששרתה השכינה במעשה ידיהם.

ומאז ועד היום נשארו המשכן וכליו, שלא שלטו בהם זרים. לגודל קדושתם, ומסירות נפשם של ישראל עליהם[13].

יזכנו הקב"ה בהשבת שכינתו המלאה לציון, ופקוד יפקוד אותנו כבראשונה - ברחמים גדולים.

1 - אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן - שמות לח, כא
2 - ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה - שם, כב
3 - ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש - שם, כג
4 - **ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה** אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן אלא כל אשר צוה ה' את משה. אפי' דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן. אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה. א"ל משה בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים - רש"י שם, כב
5 - אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - ברכות נה.
6 - **במראת הצובאת** בנות ישראל היו בידן מראות שראות בהן כשהן מתקשטות ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן והיה מואס משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע א"ל הקב"ה קבל כי אלו חביבין עלי מן הכל שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים - רש"י שמות לח, ח
7 - **ויביאו את המשכן וגו'** שלא היו יכולין להקימו ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזקפן ומשה העמידו אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו וזהו שנאמר הוקם המשכן הוקם מאליו מדרש רבי תנחומא
8 - והיו ישראל נכלמים ואמרו למשה משה רבינו כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל אמר להם אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה בנו שכינה -רמב"ן שמות מ, ב
9 - **עבדת הלוים** פקודי המשכן וכליו הוא עבודה המסורה ללוים במדבר לשאת ולהוריד ולהקים איש איש למשאו המופקד עליו כמו שאמור בפ' נשא - רש"י שמות לח, כא
10 - **ביד איתמר** הוא היה פקיד עליהם למסור לכל בית אב עבודה שעליו - שם
11 - וכסף פקודי העדה - שמות לח, כה
12 - **לכפר על נפשתיכם** שלא תנגפו ע"י מנין ד"א לכפר על נפשותיכם לפי שרמז להם כאן ג' תרומות שנכתב כאן תרומת ה' ג"פ אחת תרומת אדנים שמנאן כשהתחילו בנדבת המשכן ונתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ועלה למאת הככר שנא' (שמות לח) וכסף פקודי העדה מאת ככר ומהם נעשו האדנים שנאמר ויהי מאת ככר הכסף וגו' והשנית אף היא ע"י מנין שמנאן משהוקם המשכן הוא המנין האמור בתחלת חומש הפקודים (במדבר א) בא' לחדש השני בשנה השנית ונתנו כל אחד מחצית השקל והן לקנות מהן קרבנות צבור של כל שנה ושנה והושו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים והשלישית היא תרומת המשכן כמו שנא' (שמות לה) כל מרים תרומת כסף ונחשת ולא היתה יד כולם שוה בה אלא איש איש מה שנדבו לבו - רש"י שם ל, טו
13 - כשחרב בהמ"ק נגנזה המנורה בשביל כח קדושתה כמו שדרשו רז"ל שנתקשה משה במלאכתה וצוהו המקום שישליך ככר זהב לתוך האש ויצתה עשויה מאליה שנאמר (שמות כה) תיעשה המנורה, מאליה, וכתיב (שם) מקשה כלומר מה קשה עשייתה -רבינו בחיי במדבר ח, ב

וקרא זה אל זה ואמר ◄ תגובות

המלחמה באוקריינא וימות המשיח

/ הרב ישראל פרידמן שליט"א, רב קלויז טשארטקוב מנשסתר ומח"ס שבט מישראל

בזמירות שב"ק אנו מזמרים "משך חסדך ליודעך א-ל קנם ונוקם" והס"ק מרוזין זצ"ל פירש את זה פעם (ע' באריכות בעירין קדישין ח"ב עמ' תקכ"ח) שתיבת "משך" היא רמז לקליפה של מוסקובא, וכדכתיב בפרשת נח (פר' י, ב) "בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס", ובירושלמי מגילה (פר' א הל' ט) ביאר מי הם המדינות האלו שהם מבני יפת וז"ל "גומר גרממיה, מגוג גיתייא, מדי כשמועה, ויון אייסוס, תובל ויתנייה, משך מוסייא". ופירש שם הפני משה "מוסייא היא מוסקאווי", וכן איתא בספר מנחת יהודה (יומא י.) מהגאון ר' יהודה אפשטיין זצ"ל (נדפס שנת תרי"ז) שכתב "משך זו מוסיא והיא ממלכת רוסיא".

הרי ש"משך" היה מבני יפת והיא ממלכת רוסיא ומעתה נבין דברי הס"ק מרוזין שפירש שאנו מבקשים מהשי"ת "משך חסדך ליודעיך, א-ל קנא ונוקם", שהשי"ת ינקום נקמת בני ישראל מאת הקליפה המוסקובאית שמאריך ומגביר את יסורי הגלות, ולמה אני מדגישים דוקא להניצל מידי ממלכת רוסיא, כי קליפת אדום יש לה הרבה גוונין ורוסיא שהיא "משך" היא הגרוע והקשה ביותר, וזהו (תהלים קב) "אויה לי גרתי משך", וכן פירש הרד"ק שם "יש מפרשים משך, האומה אשר היא מבני יפת הנזכרת בתורה". והמשיך הס"ק מרוזין ואמר שבזוהר הק' (ח"א עמ' קמג) מבאר "הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה" ששפת שקר ולשון רמיה זהו קליפת אדום, והגרוע והקשה ביותר היא קליפת משך הנ"ל שהיא הקליפה של מוסקאווי. ואנו מבקשים "משך חסדך ליודעך" שגם בתוך ההסתר של גלות מוסקאווי, תהיה "חסדך ליודעך" לכלל ישראל שהם יודעי שמך, ו"א-ל קנא ונוקם" למלכות רוסיא". העבודה שלנו בגלות היא להמעיט כוח של קליפת משך, ואיך אפשר להמעיט ולהגביל אותה "כי גרתי משך שכנתי", כאשר יהודי שומר תרי"ג מצות -כמניין "גרתי" במסירת נפש תחת ממשלת "משך", זה מביא "שכנתי" שהשכינה שורה אפילו כשישראל נמצאים בגלות. ע"כ מדברי הס"ק מרוזין.

ועל דרך זה אמרו במס' מכות (י.) "א"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלם, שהיו עוסקים בתורה". דכאשר יהודים מוסרים נפשם ללמוד תורה אז הם זוכים לעמוד גם בעת מלחמה.

ואכן הס"ק מרוזין מסר נפשו לשמור ולהפיץ תורה ויהדות נגד רצונה של מלכות רוסיא עד ששאר גדולי ישראל התפלאו על גודל מסירת נפשו בזה, וכדכתיב בשם משמואל (פר' ויגש תרע"ח) וז"ל "שמעתי מכ"ק אבי אדמו"ר זצללה"ה שסיפר מכ"ק זקיני האדמו"ר הגדול זצללה"ה מקאצק שאמר על הרה"ק מרוזין זצללה"ה שהתיצב כ"כ בפרהסיא להכניע את כחה של קליפת המלך הרשע הידוע שהיה בימיו, ואמר בזה"ל 'היתכן מול מלך גדול כמוהו להתיצב כ"כ בפרהסיא, ואם רוצים לעשות דבר צריכין שאפילו מלאך לא ישער, וכידוע ליודעים שהוא זצללה"ה קיים בעצמו דברים אלה, עוד איזה ימים לפני ששתה הרשע מנת כוסו הגיד בפרהסיא כי מעתה נשפל ונפל שדוד בעוד שהיתה עוד בנגלה הקליפה בתקפה ומצבו היה איתן, ורק אחר עבור זמן לא כביר נשמע שמעו של הרשע כי בא קצו ואיננו עוד בעולם".

עוד עדות לגריעות של קליפת רוסיא, כותב הגאון ר' מרדכי אריה הורוויץ זצ"ל מבאנילא בהספידו "זכרון ישראל" (עמ' סו) על הרה"ק האהבת ישראל מוויזניץ זי"ע וז"ל: "מאוד בחלה נפשו להיות עם הרוסים בוויזניצא כאשר שמעתי מפיו הקדוש בש"ק שבו ביום באו הרוסים לוויזניצא וכאשר בא אחד מחיל הקאזקים ראשונה לוויזניצא נהרג ע"י אחד משיירי חיל עסטרייך אמר בקדשו טוב שיש אחד פחות מהם, וסיפר מזקינו הרה"ק הר' פינחס מקאריץ זצלל"ה שאמר רוסלאנד אין להם שר במרום רק זה התלקטות הקליפות ופעם אחת עבר חיל רוסים בעיר ששכן שם הרה"ק הר' פנחס לא רצה להתפלל עד שהלכו משם". הנה מה שאמר הס"ק מרוזין שקליפת מוסקאווי הוא הקשה והגרוע ביותר מכל קליפת אדום, כן התבטא גם הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זצ"ל בעת מלחמת העולם השניה, וכדסיפר הגה"ח ר' שלמה שרייבר זצ"ל (הובא בפרקי תולדות בסוף דורש טוב עמ' קפד) שהוא היה מן הראשונים שבישר להרה"ק מהוסיאטין שגרמניה הכריז מלחמה כנגד רוסיא והתקיפה, וצהלו פניו של הרה"ק מהוסיאטין ואמר "עכשיו תתחיל מפלתו של אותו רשע, כי איתא בזוהר הק' שיש לפעמים מין קליפה שרק קליפה אחרת חזקה ממנה יכולה לבטלה". ועיי"ש שציין לדברי הזוהר (חלק ג' עמ' נ.) לענין נגעי בתים "ובגין כך חס קודשא בריך הוא עלייהו דישראל דאינון לא ידעין מילה בכל אינון בתי, והוא אמר, אתון לא ידעין, אנא ידענא וארשימנא לון בנגע, נגע דייר בביתא הא נגע אחרא תקיפא דיפיק ליה ויעבר ליה מן עלמא". והיינו שלפעמים יש קליפה שהיא כל כך קשה ועזה עד שגם הצדיקים אינם יכולים להכניעה, ויכולים להפילה רק על ידי קליפה אחרת שהיא יותר קשה ועזה מהקליפה הראשונה. הרי שטומאת רוסיא היא גדולה וקשה ועזה עוד יותר מקליפת גרמניה. ורואים עתה גבורת רוסיא איך שהיא כובשת ארצות אחרות ואינה מפחדת כלל מה יאמרו אומות העולם, והיא עושה מה שהיא רוצה בלי לתת דין וחשבון לאף אחד, ואומות העולם אינם יודעים מה לעשות ואיזה כח יש להם נגדה. אמנם דבר זה קשה להבין, וכי שייך שיש אומה שהיא יותר קשה ויותר גרוע לכלל ישראל מגרמניה וממה שהם עשו לנו בעת מלחמת העולם השניה. אכן לא כולם יודעים מה שהיה מתכונן אותו רשע סטאלין ימ"ש לעשות, שביקש להשמיד ולהרוג ולאבד כל היהודים מנער ועד זקן. בשנת תשי"ג הוציא אותו רשע עלילה הנקראת "עלילת הרופאים" כאילו כמה רופאים יהודים רצו להרגו על ידי נתינת סם במאכלו. ועקב עלילה זו רצה סטאלין ימ"ש לשלוח כל היהודים ברוסיא לסיביר להמיתם שם ברעב ובצמא רח"ל, והקב"ה הציל מליוני יהודים מרשעת מזימותיו ונתקיים

בסטאלין "א-ל קנא ונוקם" שמת פתאום ביום הפורים קודם שהיה יכול לבצע את זממו. ו"לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם אזי חיים בלענו". וראה בשם משמואל הנ"ל המקשר בין אופן נפילת המן ובין הדרך להפיל רוסיא. ומאחר שקליפת רוסלאנד היא קליפה כל כך קשה וגרוע, יש להבין מה שאמר אדמו"ר הזקן מטשארטקוב זצ"ל, שפעם אחת כאשר כל הקהל ושמחו מאוד בחג השבועות אחרי עריכת השולחן, ובתוך ההתלהבות הפסיקם האדמו"ר באמרו : "אינני רואה מפלתה של רוסיה הרשעה, עד שלא יתקיים "ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגויים ה' מלך" (תהלים צו יא). הרי שרק בביאת המשיח תהיה מפלה לקליפה של רוסיא, ובזה יש להבין מה דכתיב בספר יחזקאל (פר' לח, ב) "גוג מלך המגוג נשיא משך ותובל", וביאר שם הרד"ק "גוג הוא מלך מגוג ומלך שתי האומות האלה משך ותובל", ובפירוש התוס' רי"ד (דניאל פרק ז) כתב בשם רבינו סעדיה גאון שעשרה מלכים יעמדו מרומי, והאחרונים מלך רוסיה ומלך ישמעאל. ובזה יש להבין למה צהלו פניו של הרה"ק מהוסיאטין כשבישרו לו שגרמניה הכריז מלחמה כנגד רוסיא והתקיפה, דאם קליפת רוסיא היא יותר גרוע מקליפת גרמניה מה היא סיבת השמחה. ונראה ביאורו על דרך המסופר בכמה ספרים בשם הגר"א מווילנא זצ"ל שאמר "אם הספינות של מלכות רוסיה יחצו את מיצר בוספורוס צריכים ללבוש בגדי שבת", לומר לך שהשעה קרובה אז לביאת המשיח (וע"ע בזה בספר הגאון החסיד מווילנא עמ' קפ"ט). ואולי הכוונה דכאשר נתרחבה המלכות של רוסיא חוץ לגבולותיה, אז מלך רוסיא יהיה גם המלך של תובל וכדברי ספר יחזקאל הנ"ל, וזהו מסימני ימות המשיח בב"א, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. ועם כל הנ"ל יש לבוא למה דמובא בספר דברי דוד מאדמו"ר הזקן מטשארטקוב זצ"ל ששמע מאביו אדמו"ר מרוז'ין זי"ע שאמר, שמשיח צדקינו יבוא מקודם לארץ רוסיא. והנה בקובץ גינת ורדים לחסידי סאטמאר (גליון ט) אחר שהביאו מימרא הנ"ל כתבו לציין על זה: ונכון להעתיק מדברי הרה"ק ר' יעקב מפשעווארסק זצ"ל וז"ל: "שמעתי מכ"ק חותני זצ"ל שהשר שלום מבעלזא אמר שמשיח יבא מבארדיטשוב ויעבור דרך בעלזא ואף שאין בעלזא בדרך עד שיצטרך משיח לעבור בה אך משום כבודו יעבור דרך בעלזא. בפשטות מסתבר שהדיבורים האלה לא נאמרו אחר החורבן שנתגרשו משם כל היהודים, ואמר את זה אילו היה משיח בא בזמנו כאשר גרו שם יהודים, אבל בימינו שאין שם יהודים, לא יבוא משיח לא בבעלזא ולא בבארדיטשוב שכן למי יבוא עד כאן. והנה גם דברי הרמב"ם שכתב ליהודי תימן שהמשיח יגיע אליכם לתימן ולאשר אחריכם בהודו נאמרו לכאורה רק אילו היה משיח בא בזמנו כאשר גרו יהודים בתימן. ע"כ מקובץ הנ"ל.

והנה יש לעיין בזה, דבשלמא מה שאמר הרה"ק השר שלום שמשיח יבוא דרך בעלזא משום כבודו, הלא אמר להדיא שהטעם הוא משום כבודו ואם אין הוא שם אין למשיח בשביל מה לעבור דרך שם, אבל הס"ק מרוזין לא אמר שהסיבה שיבוא משיח דרך רוסיא הוא משום כבוד היהודים הגרים שם, ולא נתן טעם לדבר שנוכל לומר בטלה טעמו בטלה מצותו, אלא שנראה מדבריו שכך הוא הדרך, דכשיבוא משיח הדרך הוא בדוקא דרך ארץ רוסיא. והדבר מבואר בספר קב הישר (פר' קב, עמ' תקמא) שכתב, "כשתבוא הגאולה, תהיה הגאולה תחילה במדינת צפון שהוא פולין ליטא, כמו שאמר הכתוב (שיר השירים ד, טז) 'עורי צפון ובואי תימן' כי בתחלה יהיה התעוררות הגאולה מצד צפון ואחר כך יזכה כל ישראל לרב טוב הצפון לצדיקים", עכ"ל. (ואם כל זה צודקת תמיהת אדמוה"ז, דאחר כל כך הרבה שנים שכלל ישראל ממתינים למשיח צדקינו, אפילו אם יבוא מתחילה לארץ רוסיא, עכ"ז הביטוי "קודם" קשה להבינה). ולכאורה יסוד זה שתבוא הגאולה בתחילה לארצות הצפון, מפורש בספר ירמיה (פר' לא, והיא הפטרת יום ב' דר"ה), "כי כה אמר ה' רנו ליעקב שמחה וצהלו בראש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע ה' את עמך את שארית ישראל. הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ". ואולי יש ביאור לזה, לפי דברי החיד"א בספרו פני דוד (פר' כי תבוא), וז"ל: "שמעתי מפני זקני שער בשם המקובלים ויסודה מרז"ל והיא כי כל דבר אשר האדם שואל מאתו יתברך בנים ועושר גדול אורך ימים וכיוצא, תיכף הוא ברחמיו משפיע שפע קדוש הראוי למלאות שאלת האדם ההוא כרב רחמיו, שבהשתלשלות השפע ההוא דרך עולמות העליונים ברדתו לעולם הזה יתגשם ויהיה הדבר ההוא ששאל האדם ההוא. אמנם בשמים יש בית דין בצד צפון הממונים על זה ברשותו יתברך, והם רואים אם האדם ההוא ראוי לטובה הזו מצד מעשיו מניחין השפע לעבור וישתלשל וירד על ראש צדיק. אך אם אינו ראוי הבית דין מעכבין אותו שם. וזהו להראות בפועל לכל צבאי צבאות אשר בשמים כי ה' מטובו כבר נותן כל השאלות אך מעשי הבריות מעכבין, ולעתיד לבוא כל זה השפע ניתן לצדיקים יראי אלקים, וזה שנאמר (תהלים לא, כ) 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך', 'אשר צפנת' רמז דרב טוב המעוכב ביד בית דין שבצד צפון רב מאוד 'ליראיך' עד כאן שמעתי", עכ"ל החיד"א. (עיין בפסיקתא רבתי (פ' מא) עה"פ (ויקרא א, יא) "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה", "הר ציון ירכתי צפון' (תהלים מח, ג) וכי ציון בצפון היא נתונה והלא אינה אלא בדרום ומהו 'ירכתי צפון' אלא שהיו קרבים על ירך המזבח צפונה". וביאר בילקוט ראובני (ויקרא, אות קטו) בשם ספר הציוני, "כל הבקשות כולם ניתנו דרך צפון, לפיכך נקרא צפון שם צפונות כל המתנות על כן שוחטים הקורבנות בצפון").

ובזה מבואר מה שנאמר בשם צדיקים שמשיח צדקינו מחכה לבוא ועומד למעלה מראשינו מוכן ומזומן לבוא, והיינו כנ"ל שמצדו ית' כבר נתן הקב"ה הפקודה שמשיח יבוא, אולם הדבר נתעכב בבית דין של מעלה בצפון משום שעדיין אין אנו ראויים, וכאשר אנו נתקן מצדינו מה שצריכים לתקן, אז "בתחלה יהיה התעוררות הגאולה מצד צפון", ד'מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע', "ואחר כך יזכה כל ישראל לרב טוב הצפון לצדיקים", בב"א. ויש לרמז זאת בדברי הפסוק (שמות ב, ב) שנאמר אודות משה רבינו שהוא הגואל האחרון, "ותרא אותו כי טוב הוא ותצפנהו", כלומר שיבוא לבשר רב טוב הצפון לצדיקים.

ובס"ד מצאתי שהספרים מביאים שענין זה מובא גם בזוהר הק' (ח"ג שלח, קעג:), "בצפון ביה שריא כל אגר טב וכל טיבו דזמין קודשא בריך הוא למיהב לישראל. לזימנא דאתי קרי קודשא בריך הוא לצפון ויימא ליה בך יהבית כל טיבו וכל אגר טב לבני דסבלו כמה בישין בהאי עלמא על קדושת שמי, הב אגרין טבין דיהבת בך הדא הוא דכתיב (ישעיה מג, ו) אומר לצפון תני". ["בצפון נמצא כל שכר טוב וכל הטובה שעתיד הקב"ה לתת לישראל, לעתיד לבוא קורא הקב"ה לצפון ויאמר לה בתי נתת בך כל הטובה וכל השכר טוב בעד בני שסבלו כמה רעות בעולם הזה על קדשות שמי, תן [להם] השכר טוב שנתתי לך כמ"ש אומר לצפון תני"]. ובזה גם מובן הטעם שבליל הסדר הסימן לאכילת האפיקומן הוא "צפון", שבא לעורר ענין הנ"ל, יראו עינינו וישמח לבנו בישעותך באמת.

[מתוך אספקלריא]

שו"ת חורף

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שו"ת בענייני 'פורס מפה ומקדש' - לקראת פורים דמוקפין שחל ביום ששי (חלק א')

ש. האם קיום סעודת פורים בדרך של 'פורס מפה ומקדש' (מתחיל את הסעודה ביום ששי ובאמצע הסעודה עם כניסת השבת עושה קידוש, וממשיך את הסעודה כסעודת שבת) הוא לכתחילה?

ת. לכאורה יש שתי סיבות לומר מדוע אין זה לכתחילה:

א. מאחר ומכניס עצמו לכמה מחלוקות וספיקות הלכתיים כמו שיבואר בהמשך.

ב. קובע סעודה חשובה ביום ששי - ומבואר בהלכה[א] שאין לקבוע סעודה חשובה ביום ששי מפני כבוד השבת.

ונחזי אנן, ובתחילה נתייחס לסיבה השנייה הנ"ל.

הנה בגמרא[ב] מסופר על שלושה תנאים (רבן שמעון בן גמליאל, רבי יהודה ורבי יוסי) שישבו בסעודה בערב שבת ובאמצע סעודתם קדש עליהם היום, והסתפקו מה עליהם לעשות (האם להמשיך את הסעודה כרגיל, או לסיים את הסעודה ולברך ברכת המזון) ולמעשה המסקנה בגמרא היא לא להפסיק, אך גם לא להמשיך את הסעודה כרגיל אלא 'פורס מפה ומקדש' - ופרטי הדינים בזה יבוארו לקמן.

ויש להבין היאך תנאים אלו הגיעו למציאות כזו שישבו בסעודה עד ממש כניסת השבת? והרי אין לקבוע סעודה חשובה ביום ששי מפני כבוד השבת?

ובפשטות יש לומר שאכן לא הייתה זו סעודה חשובה אלא סעודה שרגילים בה בימות החול שאותה כן מותר לאכול ביום ששי, ונמשכו בסעודה זו עד כניסת השבת[ג].

אך שמא יש לומר באופן אחר ובאמת הייתה זו סעודה חשובה אלא שבמקרה כגון זה שהסעודה ממשיכה ומשתלבת עם סעודת השבת, אין לחוש בזה לפגימה בכבוד השבת ואבאר דבריי.

הנה מצינו ג' ביאורים מדוע קביעת סעודה חשובה בערב שבת מהווה פגימה בכבוד השבת.

א. שלא יכנס לשבת בלי תאבון לאכול את סעודת ליל שבת[ד].

ב. מתוך טרדת הסעודה לא יתעסק בצרכי שבת וימנע מעונג שבת[ה].

ג. זלזול בכבוד השבת שמשווה את יום הששי ויום השבת קודש להדדי[ו].

והנה אם הטעם הוא כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול, הרי שכל זמן שאוחז באותה סעודה האיצטומכא (הקיבה) פתוחה לאכול ולא נסתם תאבונו[ז], ואם הטעם הוא משום שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסק בצרכי שבת, לזאת יש לומר שמאחר וסעודה זו ממשיכה אל תוך השבת ונהפכת להיות גם סעודת שבת, וצרכי סעודה זו כבר מוכנים אם כן כשם שיכול לקבל שבת מוקדם ולא חוששים שעל ידי כך מקצר מהזמן שיש לו ביום ששי להכין צרכי שבת - אם כן הוא הדין בנידון דידן.

ואם הטעם הוא משום זלזול בכבוד השבת שמשווה את יום הששי ויום השבת קודש להדדי - לזאת יש לומר שמאחר ואין מדובר כאן בשתי סעודות שונות אלא סעודה אחת שמתחילה ביום ששי וממשיכה אל תוך יום השבת - אין בכך זלזול בכבוד בשבת.

וממילא מובן היאך אותם תנאים החלו סעודה ביום ששי - על אף שהייתה זו סעודה חשובה. אך עיין בהערה[ח].

וגם אם לא נקבל כל זאת, מכל מקום כאשר מדובר על פורים שחל ביום ששי שהסעודה היא סעודת מצווה בזמנה שמעיקר הדין מותר לערוך אותה בכל היום, שהרי זו זמנה - ורק יש דין לכתחילה להקדימה לתחילת היום[ט], נראה שכאשר מקיים סעודה זו בדרך של 'פורס מפה ומקדש' הרי זה מתגבר על הדין 'לכתחילה' הנ"ל.

ואכן מצאנו במאירי במסכת כתובות[י] שכתב בתוך דבריו:

'ואף אנו ואבותינו נוהגים בפורים שחל להיות ערב שבת שמתחילין בסעודה מבעוד יום עד שיקדש היום ופורסין מפה ומקדשין וגומרין את הסעודה...'

ואולי ניתנה הרשות לומר שזה היה המקרה עם התנאים הנ"ל במסכת פסחים, שמדובר היה בפורים שחל להיות בערב שבת, וזהו פשר דבר של סעודה זו, וקצת רגליים לדבר מכך שרבי יוסי אמר לרבן שמעון בן גמליאל (בסוגיא שם) 'הגם לכבוש את המלכה עמי בבית' שהוא פסוק ממגילת אסתר שהוא מעניינו של יום[יא].

ולכן נראה שמצד סיבה זו - כבוד השבת - הרי זה לכתחילה ואין בכך פגם (ועיין בהערה[יב]).

אמנם מצד הסיבה הראשונה אכן יש לעיין שכפי שיתבאר לקמן יש כמה מחלוקות וספקות הלכתיים ביחס לפרטי הדינים של 'פורס מפה ומקדש' ומדוע יכניס עצמו לכתחילה לתוך מחלוקות אלו[יג]?

אך מכל מקום כאשר מדובר על פורים שחל בערב שבת - שכבר מצינו לעיל שכך אכן היה המנהג לכתחילה בכמה מקומות[יד] - קשה לומר שקיום הסעודה בדרך זו היא בצורה של 'דיעבד', ועל אף שאין זה המנהג הפשוט והרווח - לפחות בקרב בני אשכנז - (שהמנהג הפשוט הוא להקדים את הסעודה קודם חצות או קודם שעה עשירית[טו]) מכל מקום גם למנהג זה יש שורש ומקור[טז], ואם יוכל להוציא עצמו מהספקות ההלכתיים על ידי הפתרונות השונים - כמו שיבואר בכל מקרה במקומו - בוודאי עדיף טפי.

אמנם זאת יש לדעת שאם מכיר את עצמו שלאחר שהוא שותה כמה כוסות של יין הרי הוא 'נשפך' ואינו נאסף אל עצמו עד הבוקר, בוודאי לא ינהג כן, שהרי עלול הוא להפסיד את מצוות הקידוש בכניסת השבת, ותפילת ערבית, ומצוות קריאת שמע, וסעודה ראשונה של שבת בזמנה, ובוודאי עדיף שיקיים את סעודת פורים מוקדם ביום ששי, ועד כניסת השבת יספיק להתאושש ולקיים את כל מצוות ליל שבת כדבעי.

ש. מתי יש להתחיל את הסעודה כאשר מקיימה בדרך זו של 'פורס מפה ומקדש'?

ת. ראיתי מי שכתב שיש להתחיל את הסעודה לפני סוף השעה התשיעית וציין למשנה ברורה בסימן רמ"ט (ס"ק י"ג) אמנם לעניות דעתי אין זה נכון, ששם מדובר באופן שמתנהג לפי המנהג הרווח ומפריד בין סעודת פורים לסעודת ליל שבת ובמקרה כזה אכן יש דין לכתחילה מפני 'כבוד השבת' להקדים את הסעודה (על אף שזו סעודת מצווה בזמנה).

אבל כאשר מחבר את סעודת פורים וסעודת שבת ביחד על פי הדין של 'פורס מפה ומקדש' כבר ביארתי לעיל שאין בכך פגם ב'כבוד שבת', ולכן גם אם בכל יום ששי אין להתחיל סעודה סמוך לכניסת השבת, בפורים שחל בערב שבת שיש מצווה לעשות סעודה, וזו סעודת מצווה בזמנה שמעיקר הדין ניתן לקיימה בכל שעות היום, נראה שאם מתנהג בדרך זו של 'פורס מפה ומקדש' יכול לכתחילה להתחיל את הסעודה מתי שירצה ואף לאחר סיום השעה התשיעית[יז], ובלבד שיהיה מספיק זמן לאכול מאכלים חשובים עוד קודם כניסת השבת[יח] (ועיין בהערה)[יט], שזהו הזמן של הסעודה בי"ד אדר.

המשך אי"ה בשבוע הבא.

א - שו"ע או"ח סימן רמ"ט סעיף ב'.
ב - פסחים דף ק' עמוד א'.
ג - ועל אף שיש מצווה להימנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול משעה תשיעית ולמעלה, שמא מדובר שהתחילו בהיתר כמבואר במשנה ברורה שם ס"ק ט"ז.
ד - כך פירש רש"י בגיטין ל"ח עמוד ב', והוא הטעם המוזכר בשולחן ערוך סימן רמ"ט סעיף ב', והוסיף המשנה ברורה (ס"ק י"א) שאף שלפי טעם זה לכאורה לא היה אסור לערוך סעודה כזו בשעות הבוקר המוקדמות, מכל מקום כיוון שמרבה בסעודתו שלא כרגילותו עדיין יש לחוש שלא יאכל בלילה לתאבון, ועוד יש לבאר שחוששים שמא יימשך בסעודתו גם לזמן הסמוך לכניסת השבת - ביאור הלכה סימן תמ"ד סעיף ז' ד"ה 'סעודת'.
ה - כן כתב הרשב"א בגיטין שם בשם רבינו חננאל ומובא במגן אברהם סימן רמ"ט ס"ק ד' ובמשנה ברורה שם ס"ק י'.
ו - ביאור הלכה שם ד"ה 'מפני כבוד השבת' בשם הפרי מגדים.
ז - עיין בפסקי תשובות סימן רע"א סוף אות י"ד, אולם יש להעיר שאם באמצע הסעודה יעשה הפסקה בשביל תפילת ערבית ולא ממשיך את סעודתו ברציפות, שמא במקרה כזה אכן יסתמו מעיו ותאבונו, אך בשו"ת זרע אמת חלק ג' סימן ע"ט מבואר שגם כאשר יוצא לבית הכנסת להתפלל ואז חוזר ופורס מפה ומקדש לא נסתם תאבונו.
ח - ועל אף שהם בתחילת הסעודה אכן לא ידעו שמותר להמשיך את הסעודה הלאה כדמוכח בסוגיא שם, ואם כן לא ניתן לבאר בכך את המעשה של התנאים הנ"ל, מ"מ ניתן ללמוד מכך לדידן לאחר שנפסקה הלכה של 'פורס מפה ומקדש'.
ט - כמבואר ברמ"א סימן רמ"ט סעיף ב' ובמשנה ברורה שם ס"ק י"ג.
י - דף ז' עמוד ב'.
יא - שמעתי מהרב הלל גרינוולד שליט"א. שוב מצאתי שכיוון בזה לדעת הראי"ה קוק זצ"ל ('הנשמה עולה פתאום' עמוד 281).
יב - אמנם בשו"ת מהרי"ל סימן נ"ו אות ח' בדברי השואל מבואר שכל דין 'פורס מפה ומקדש' - הוא בדיעבד.
יג - עיין לדוגמא בשו"ע הרב סימן רע"א סעיף י"א.
יד - עיין בספר נהר מצרים שכתב: 'וכשחל פורים בערב שבת המנהג היפה והנעים הוא לעשות את הסעודה בערב שבת אחר תפילת מנחה ובאמצע הסעודה פורס מפה ומקדש...וכן הוא מנהגנו בעיה"ק ירושלם ת"ו וכן אנחנו נוהגים וכן נוהגים רבים מיראי ה' ומחושבי שמו'. ובלוח ההלכות והמנהגים (זלזניק) פורים תשפ"א הערה 651 מביא מקונטרס 'משנתם' (תשע"ב) שמביא בשם הגראמ"מ שך זצ"ל שבקלעצק הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל פרס מפה וקידש, והוסיף שכאן בארץ ישראל אי אפשר להנהיג כן, ולא ביאר טעמו.
טו - עיין ברמ"א בסימן תרצ"ה סעיף ב' שכשחל פורים ביום ששי יעשו את הסעודה בשחרית משום כבוד שבת.
טז - עיין בבית יוסף סימן תרצ"ה בשם ספר ארחות חיים שהכל לפי המנהג, ועיין בשו"ת זרע אמת ח"ג סימן ע"ט (שו"ת לאו"ח סימן תרצ"ה).
יז - שוב מצאתי כן להדיא בשו"ת זרע אמת שם.
יח - כמבואר ברמ"א סימן תרצ"ה סעיף ב' שרוב הסעודה צריכה להיות ביום.
יט - יש לציין שבחצרות חסידים נוהגים באופן כללי גם בשנים רגילות להתחיל את הסעודה סמוך מאוד לערב ועיין בזה בספר פסקי תשובות סימן תרצ"ה אות ה'.

סיפור לשבת

ואהבת לרעך כמוך

/ הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ' שליט"א

את המעשה המיוחד בטיבו שלפנינו, סיפר לי נכדו של הגאון המפורסם רבי משה קליערס זצ"ל, רבה של טבריה:

מידי שנה בשנה, ביום היארצייט של רבי משה קליערס, היה מגיע לעליה לציון יהודי זקן אחד, שהטריח את עצמו מירושלים, בנסיעה קשה של הימים ההם, אל קבר הצדיק שבבית הקברות העתיק בטבריה של מעלה. באחת השנים ניגש אליו אותו נכד הנ"ל, ושאלו לסיבת טרחתו המרובה מידי שנה, כאשר אין הוא מבני המשפחה, וגם לא מתושביה של טבריה – בוודאי ישנה סיבה מיוחדת לבואו של זקן זה, ניחש הנכד. כנראה מסתתרת כאן עילה מעניינת, שתשפוך אור נוסף על גדלותו של הסבא. לכן ההין לברר אצל הזקן, ולחקור סיבת עלייתו, כדי ללמד דעת לדורות הבאים.

הזקן נענה ברצון לפנייתו של הנכד, ופתח בסיפור:

לפני שנים בהיותי אברך צעיר, נפגע ה'שלום בית' אצלנו, שהתגבר והתעצם כל העת. וכטבעה של מחלוקת, הכעס והמרירות חלחלו פנימה יותר ויותר, ורק יצרו עוד ועוד מריבות, כאותה 'פקעת' המסתבכת בינה לבין עצמה, באין דרך מוצא. הדברים החמירו והלכו, עד שיום אחד לא יכולתי יותר לסבול היסורים והמריבה, והחלטתי שעלי לקחת מעט הפוגה.

קמתי אפוא, ארזתי את מזוודתי והפלגתי אל טבריה הרחוקה, גם בשביל צורך מנוחת הנפש והחלפת הכוחות. אבל בעיקר כדי להתבונן ביני לבין עצמי בכל הסיפור הזה, לאיזה כיוון

המשך בעמוד הבא...

עלי לפנות... האם בכלל ניתן להשכין 'שלום בית' ביני לבין אשתי, או שמא חלילה אפסה כל תקווה.

הגעתי לעיר טבריה, שכרתי דירה קטנה לתקופה קצרה, פרקתי את מזוודתי, וסידרתי את חפצי האישיים. הדירה היתה יפה ונחמדה, וגם שקטה ושלוה. מחלונות הבית נשקפה הכינרת פרושה ככינור, עם מימיה השקטים והמרגיעים, שבסגולתם ליישב דעתו של אדם, ולהביאו למנוחת הנפש – שמאד הייתי זקוק לה באותה עת.

לאחר שהיה הכול מסודר כראוי וכיאות, יצאתי להתפלל מנחה מעריב בית הכנסת המרכזי של העיר. לאחר התפילה ברכני רב העיר הרב קליערס זצ"ל, בברכת "שלום עליכם" לבבית, כדרכו בתור הרב הראשי לקרב את האורחים המגיעים אל העיר וכו'. פעמים רבות היה מצליח בדרכי שיחות נועם אלו, לסייע להם במטרת בואם, בכל מיני דרכים ואופנים שהיו ברשותו.

גם במקרה שלי – ממשיך הזקן בסיפורו, פתח עמי הרב בשיחה נעימה. כששמע שמדובר באורח מירושלים עיר הקודש, שמח מאד. "והיכן כבוד ומתאכסן פה בטבריה?", שואל רב. סיפרתי לו על הדירה הצנועה והנחמדה שהשגתי במחיר לא יקר, שמתאימה מאד לתקופת מנוחה קצרה. על הצרות הרבות שלי, ועל 'שלום הבית' המעורער, כמובן לא סיפרתי לו. גם הרב הפיקח מצידו לא חיטט יותר מידי, לשאול על סיבות שאילצו אותי לקום ולעזוב את ירושלים, ולהרחיק עד טבריה. הספיקה לו עצם העובדה, שיש לנו כאן אורח יקר מירושלים קרתא דשופריא, ועל כך גדלה שמחתו.

לאחר אתנחתא קלה, פונה אלי הרב: "בצעם מדוע לא תבוא ללון אצלי בביתי, הרי שכירת דירת הנופש שמצאת עולה לך מחיר לא מבוטל, ומדוע לא אזכה אני וביתי במצוה כה חשובה, של הכנסת אורחים? אצלנו, אומר הרב בחיוך כובש, תוכל להנות ממנוחה נעימה ושקטה, לא פחות מאותה דירת חמד שמצאת! גם השקט והרחבת הדעת עם אותו נוף פסטורלי של טבריה העתיקה, ישתקפו בפניך. ואולי גם נוכל ללמוד קצת יחדיו, וכך תוכל להעביר כאן את ה'חופש' שלך בטוב ובנעימים, וללא הוצאה כספית מיותרת!"

האמת, מספר האיש, מתחילה לא נראתה לי הצעתו של הרב, רציתי קצת פרטיות שקט, אחר התקופה הקשה והסוערת שעברה עלי חפצתי להיות יותר עם עצמי, ודחיתי את ההצעה בנימוס. תרצתי את עצמי בכך, שאין זה נעים לי להטריח את הרב והרבנית החשובים, שהרי אין מדובר בלינת לילה יחיד, כי אם לתקופה של שבוע ויותר. אך משום מה, הרב לא אבה כל כך מהר לוותר על המצוה הגדולה שנפלה בחלקו, וניסה בכל מיני דרכים לשכנע אותי להתארח בביתם. "אין זו טרחה עבורנו כלל וכלל", הפציר בי הרב. "אדרבה הרבנית תהנה ותשמח מאד! אנחנו אוהבים לארח אורחים בביתנו, שכן האורחים מביאים איתם את השמחה ואת האור" – ביקש הרב.

קיצור הדבר, הרב לא הרפה ממני, וביקש לכל הפחות לנסות כמה ימים בביתם, ואם בכל זאת ארצה אחר כך בפרטיות לעצמי, אוכל תמיד לעבור לאותה דירת נופש. לא נותרה בפני שום ברירה, שכן אין זה נאה כך לדחות ולסרב לבקשה חוזרת ונשנית של רב גדול בישראל. ביטלתי אפוא את שכירות הדירה, שוב ארזתי את המטלטלים, והפעם לא לנסיעה ארוכה בת שעות, כי אם להליכה קצרה באויר הצח והנעים של טבריה.

משהגעתי לבית הרב, קיבלו אותי הרב והרבנית בסבר פנים יפות ובשמחה, הם הציעו בפני חדר צדדי בביתם לסדר בו את חפצי, ולאחר שסעדתי את לבי בארוחה נעימה, פרשתי לחדרי ללינת הלילה.

הארוח בבית הרב והרבנית נעם לי מאד, ישנתי שנת ישרים שקטה ושלוה, זה היה נחוץ מאד לי ולעצמותי, לאחר תקופה ארוכה של סבל, מריבה וחוסר שקט נפשי.

למחרת בבוקר עם שחר התעוררתי בכוחות רעננים ומחודשים לטבילת מקוה בימה של טבריה, ולתפילת שחרית. בטרם יציאתי את הבית רואה אני את הרב טורח בכמה טרחות בביתו, מתחילה הכין עבור הרבנית נטלה עם מים וקערה לנטילת ידים, לאחר מכן הוציא את המים ושפכם, ושוב רץ אל המטבח והעמיד קומקום להרתיח מים, ומשנשמעה שריקת הרתיחה, יצק את המים על גרגרי הקפה והכין כוס קפה חם ומהביל, בטעם ובארומה נפלאים!

כך מניח הרב את כוס הקפה המהביל על גבי מגש נאה, כשהוא מצמיד על ידה צלחת קטנה עם עוגיות טעימות, כך כנס עם ה'שי' הנאה והמלבב הזה אל חדרה של הרבנית, והגיש לפניה את התקרובת, כדי שתתחיל את יומה בכוס קפה המחמם את הגוף וגם את הלב...

אני בעמדי מן הצד, ממשיך האיש בסיפורו המרתק, הבנתי שכנראה הרבנית לא חשה בטוב, ונחלשה מעט, ולכן מטריח את עצמו הרב הצדיק לשרת אותה, בשרות כה אדיב ומסור. לכן הודעתי לרב בטרם יציאתי לבית הכנסת, שהנה מיד לאחר התפילה בעזרת השם אבוא לפנות את חפצי, ואחזור אל דירת הנופש ששכרתי אמש. "אינני רוצה להטריח את הרבנית החולה, חלילה", טענתי.

הרב התפלא מאוד, וגם נפגע קצת, "הרי הרבנית אינה חולה כלל וכלל! היא בריאה ושלמה ברוך השם כאחד האדם! ושמא לא נהנית אצלנו בבית? אולי היה חסר משהו, או אולי היה לך קר מידי בלילה? מדוע עוזב אתה אותנו כל כך מהר?" תהה הרב.

אמרתי לרב, שהיות ורואה אני שהוא צריך כל כך לטרוח ולשרת את אשתו הרבנית, הבנתי שלבטח היא אינה חשה בטוב, ואינני רוצה להקשות עליה יותר.

"מה פתאום" עונה הרב, אין כאן שום חולי ושום מחלה, חלילה וחלילה! אלא שראיתי בכתבי האריז"ל שצריך האדם לקבל על עצמו מצות (ויקרא יט, יח) 'ואהבת לרעך כמוך' לפני התפילה. וזה לשון קודשו (שער הכוונות דרושי ברכת השחר): 'קודם שהאדם יסדר תפילתו בבית הכנסת, צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך. ויכון לאהוב כל אחד

המשך בעמוד הבא...

מבני ישראל כנפשו, כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל, ותוכל לעלות מעלה ולעשות פרי." עד כאן לשון קודשו.

לכן חשבתי לעצמי", הסביר הרב, "למה לי לחפש אחר חבר בחוצות העיר או בבית הכנסת, כדי לקיים בו מצות 'ואהבת לרעך כמוך', הנה יש לי כאן מן המוכן בתוך הבית, אפשרות קרובה נינוחה ונגישה לקיום מצוה מופלאה זו".

שהרי כבר יסד מורנו הרב חיים ויטאל זצוק"ל בספר הליקוטים (פרשת עקב פ"ח) שכל עיקר כונת מצות הנישואין אינה באה כי אם בכדי לקיים בה מצוה זו של 'ואהבת לרעך כמוך', כשיאהב אותה כגופו, [וכמרומז בסוגיא דריש פ"ב דקידושין (דף מא ע"א). עיין שם].

"כמובן", סיים האיש את סיפורו, "שלאחר שיעור מוסר חי ומאלף שכזה השתנתה כל תפילתי ביחס לנישואין, כשהתבוננתי באורחות חייהם של חכמי התורה, שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. למדתי היטב דרכי חיים ושלום, כיצד צריך האדם לכבד את אשתו ולאהוב אותה. מיד קיצרתי את חופשתי, קמתי ונסעתי לביתי. ומאז התהפכה כל צורת התיחסותי לאשתי, התחלתי לכבד אותה ולדרוש בשלומה ובטובתה. במקום להתקיף בכל מקום על המגרעת, או להתגונן מחיצי ביקורת הרסנית, העליתי על נס את הצדדים החיוביים, והשתדלתי להשרות תמיד אוירה נעימה ופיסנית בשמחה ובאהבה. כמובן כמים פנים אל פנים, אף היא החזירה לי באותה מטבע, וחזר השלום לשכון בביתנו. ומאז ועד היום מכיר אני טובה לרב הגדול, שבזכותו חזר השלום לבתינו, אחות חייו ומידותיו הנאצלות הם אור חיינו תמיד. ולכן מגיע אני בכל שנה אל קברו, כדי להדבק בדרכיו ובמעשיו" סיים הזקן את טיב סיפורו המופלא.

שביבים / שאול שיף

איך שהגלגל מסתובב

בעיירה קטנה התגורר לו זוג צעיר. האברך למד בישיבה עד החתונה וגם לאחר מכן המשיך בלימודיו זמן מה. לאחר מכן החל לתת את דעתו על עניני פרנסה ושלח ידו במסחר, כשהנדוניה של אשתו משמשת לו בסיס להשקעותיו. הוא הצליח יפה בעסקיו ועלה מעלה מעלה, עד שנהיה לעשיר גדול. אולם, ככל שהתעשר יותר, סיחררה ההצלחה את ראשו והוא נכנס לענייני המסחר יותר ויותר כשראשו ורובו נתונים אך ורק בכך: כיצד אפשר להרוויח עוד יותר כסף.

העוני בעיירה היה גדול מאד ולביתו של הגביר היו באים קבצנים רבים כדי לבקש נדבה או דבר מה לאכול, כדי לשבור את רעבונם. אשתו הצעירה של הגביר היתה טובת לב ושום עני או קבצן לא יצא מביתה ריקם. לעומתה, היה בעלה קמצן גדול וככל שהתעשר, הלכה תכונה שלילית זו והחריפה. בסופו של דבר הוא ציווה על אשתו לא להכניס עוד מקבץ נדבות הביתה.

מכל החגים והימים הטובים היה חג הפורים ה"קשה" ביותר לגביר שלנו. זהו חג שבו צריך לשלוח 'משלוח מנות' ולתת מתנות לאביונים, ודבר זה לא היה לרוחו כלל וכלל. לאמיתו של דבר איש לא שלח לו משלוח מנות. כי בעיירה איש לא אהב אותו ולא היה לו אף ידיד טוב אחד, כדי לשלוח לו משלוח מנות. הוא פתר את הבעיה בצורה מקורית: שלח לאשתו משלוח מנות על צלחת שהכילה אוזן המן ותאנה, ובכך חשב לצאת ידי חובה. אשר למצוות ה'מתנות לאביונים', הרי הוא נתן כבר מספר פרוטות לעניים בבית המדרש, כאשר בא לשמוע את קריאת המגילה.

כאשר ישב הגביר ליד השולחן, כדי לסעוד את סעודת פורים הדשנה שלו, נשמעו לפתע נקישות עזות על הדלת.

הגביר התפלא מאוד, כי זה מזמן לא נהג לבוא אליו איש. הוא שלח את אשתו לראות מי זה דופק בדלת ועד מהרה שמע קולות עליזים: "פורים שמח! פורים שמח! אנו מבקשים נדבה לכבוד פורים!..."

היו אלה קבצנים של פורים, עם מסכות על פניהם, שעברו מבית לבית ואספו כסף בשביל "מעות חיטים" - עזרה לנזקקים להוצאות הפסח. היה זה מנהג עתיק בעיירה וכל אחד היה נותן להם כפי יכולתו בעין יפה. הרי בין פורים לפסח יש בסך הכל ארבעה שבועות והמצוקה הכלכלית היתה גדולה; תלמידי ישיבה ואברכים צעירים נהגו ללבוש מסכות ולאסוף כסף לעניים. איש לא היה מסרב ליטול חלק במצוה גדולה זו.

אולם, כאשר נכנסה אשתו של הגביר וביקשה ממנו נדבה לקבצני הפורים הללו, גער בה בעלה והורה לה לשלחם בידיים ריקות. בבושת פנים נאלצה האישה לחזור על עקבותיה ולסגור את הדלת, בהשאירה את הקבצנים בחוץ.

מיד למחרת בבוקר, כאשר חזר הגביר לעסקיו, נגרם לו הפסד גדול ומכאן ואילך החלו עסקיו להידרדר והפסד אחר הפסד רדף אותו, עד שירד לגמרי מנכסיו. לאט לאט הוא נאלץ למכור כל מה שהיה לו בבית, לרבות את תכשיטי אשתו. ביום בהיר אחד נאלץ להודות באזני אשתו, כי הוא נשאר בלי פרוטה לפורטה ולא נותר לו רק ללכת ולקבץ נדבות. הוא העמיד אותה בפני הברירה האכזרית: או שתיטול אף היא תרמיל של קבצנים ותצא לדרך, או שתוותר על כתובתה ותיקח גט. האישה, שזה מזמן נקעה נפשה מקמצנותו של הבעל, החליטה להתגרש ממנו ולקחת גט. במרוצת הזמן נישאה הגרושה הצעירה לאלמן צעיר, אדם עדין נפש ובעל בעמיו והם ניהלו חיים שקטים ומאושרים. הם חיו בעיירה סמוכה וזכו לשם טוב

בעיני כל מכריהם. בעלה החדש לא מנע מהאשה מלעסוק במצוות הכנסת אורחים ואף עודד אותה לתת צדקה לעניים. הוא בעצמו היה בעל צדקה גדול ופיזר מהונו בכל הזדמנות ביד נדיבה.

מסתבר, כי האישה הביאה מזל לבעלה החדש שעסקיו גדלו ושגשגו והם אף נתברכו בילדים נחמדים, ילד וילדה. היה זה בית יהודי חם, שבו התנהלו חיים יהודיים מתוך שמחה וטוב לבב. והנה הגיע חג הפורים השמח והמשפחה ישבה כדי לאכול את סעודת החג. לפתע נשמעה נקישה בדלת וכאשר האישה פתחה כדי לראות מי זה, עמד בדלת קבצן שכל מראהו העיד כי הוא רעב ללחם. היא הזמינה אותו להיכנס ובעלה אמר לאורח ליטול ידיים ולשבת ליד השולחן.

הקבצן החייה את נפשו במאכלים הערבים שהוגשו לו ביד רחבה. יחד עם בעלי הבית הוא אכל סעודה דשנה ובסיומה עמדו דמעות בעיניו. האם היו אלה דמעות של תודה או שמא דמעות שבאו כתוצאה מכך שנזכר במצבו הקשה - דבר זה לא יידע איש לעולם. אלה שהסבו אתו ליד השולחן, עשו מצידם הכל כדי לעודד את רוחו ולשמח את ליבו של הקבצן המסכן.

זמן רב לאחר שהקבצן הלך לו, שבע ומעודד מהיחס הטוב אליו, ישבו הבעל ואשתו ליד השולחן ומתוך השתתפות בצער הסיחו על אודות מצבו של הקבצן. "הידעת יקירתי" קטע הבעל את מחשבותיו כשהוא פונה אל אשתו - "העני שהיה בביתנו הזכיר לי מעשה שהיה לפני שנים רבות, כאשר אני הייתי במצבו. אני נזכר בפורים אחד כאשר הייתי רעב ללחם והלכתי לביתו של גביר מסויים, דוקא לא הרחק מכאן, בתקוה לקבל שם דבר מה לאכול. כאשר ניגשתי לדלת, פגשתי שם קבוצה של קבצני פורים, שבאו כדי לקבל נדבה. הגביר אפילו לא הכניס אותם לביתו ושילח אותם מעל פניו מבלי לתת להם אף פרוטה. מיד הלך לי החשק אפילו לנסות ולדפוק בדלת והלכתי כלעומת שבאתי.

ועכשיו את רואה יקירתי, ברוך השם שעזר לנו ואנו יכולים לקיים מצוות הכנסת אורחים. מי יודע? אולי האורח שלנו היה פעם בעצמו בעל בעמיו ואולי אפילו עשיר, והרי ה' יתברך משפיל גאים ומגביה שפלים" - השם יתברך הוא הוא שמסובב את הגלגל, מעלה ומוריד"...

"קלעת למטרה, בעלי היקר" - אמרה האישה כשהיא מנגבת את עיניה - "אכן, האורח שלנו היה פעם גביר גדול"...

"ומאין את יודעת זאת?" - שאל הבעל המופתע כולו.

"ולא זו בלבד, אלא שהוא היה אותו הגביר שאצלו מצאת את קבצני הפורים מסולקים בבושת פנים" - אמרה האישה. עתה התפלא הבעל עוד יותר ושאל בתמיהה גדולה: "אבל מאין את יודעת כל זאת"?

"אני יודעת משום שנכחתי במקום. האורח שלנו לא היה אלא בעלי הראשון" - השיבה האישה חרישית.

(מתוך הספר "חגי ישראל ומועדיו" בהוצאת קה"ת.)

סגולה לרפואה

בספר 'טובך יביעו' מהגר"י זילברשטיין שליט"א (חלק א עמוד רמה) הובא מה שמסר לו חמיו מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, מה שאמר בזמנו הגאון רבי מת'ס דויוד זצ"ל, שקבלה בידו סגולה לרפואה - שחולה החפץ להירפא ממחלתו ילמד בעיון סימן אחד מהספר 'נודע ביהודה'.

עוד כתב הגר"י זילברשטיין שם (עמוד רמט): "נכנסתי פעם אל מרן הסטייפלער זצ"ל עם בחור חולה מאוד שהיה במצב חמור, כדי שהגאון יברך אותו, יעודד את רוחו וייתן לו עצה כיצד לזכות בחיים. "הסטייפלער אכן בירך את החולה, והציע לו ללמוד בקביעות את אחד הפוסקים. 'אם תעשה כך, ואף תנסה ליישב את הקושיות שהקשו עליו, הרי שהוא ישמש לך כמליץ יושר בשמים', אמר לו מרן זצ"ל".

(ספר סגולות רבותינו)

מעשה בשני יעקב זלמן

/ הרב אשר דרוק שליט"א

מעשה שהיה ממחיש עד כמה ניתן להעצים את הזולת בעזרת "מילים":

במשפחה מסוימת נפטר הסבא שהיה תלמיד חכם, אציל נפש ובעל מידות טובות, ושמו ר' זלמן. באותה תקופה גם הלך לעולמו אחד מגדולי ישראל ושמו ר' יעקב זצ"ל - שהיה בשכנות עם המשפחה. כאשר נולד במשפחה בן-זכר נתרפאה המשפחה כולה וייקרא שמו בישראל "יעקב זלמן".

עם השמות הנפלאים בהם זכה הרך הנימול, היו כולם משוכנעים שיסב נחת גדול להוריו. אבל כאשר החל הילד לגדול, אפילו יום אחד של נחת לא היה ממנו. בהתחלה גוננו עליו ההורים, ומצאו הסברים לכל התלונות, אבל עד מהרה נאלצו להודות שהבעיה צומחת בביתם. לא בחיידר ולא בקרב חבריו.

מה עשו ההורים? התפללו. לא הפסיקו להתפלל. מי שהיה רואה את אמו מדליקה נרות בערב-שבת קודש, היה בטוח שקרה פה היום אסון - "וזכני לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ד', יראי אלקים, אנשי אמת, זרע קדש, בד' דבקים, ומאירים את העולם בתורה ובמעשים טובים ובכל מלאכת עבודת הבורא" - - -

כאשר סיים הצדיק'ל את שנות החיידר, המליץ המלמד לחפש לו מקום שמשלב רכיבת-סוסים, כי במסגרת סטנדרטית אין לו סיכוי. מצאו לו מקום, וגם שם לא רוו ממנו נחת. אבל איכשהו חלפו השנים ולישיבה-גדולה הצליח להשתחל למקום סטנדרטי. בכל זאת, דמעות של אמא בהדלקת נרות!...

בישיבה למדו מאות תלמידים, וביניהם עוד אחד שם "יעקב זלמן". בין שני ה"יעקב זלמנים" היו שני הבדלים. ההבדל הראשון פיזי, יעקב-זלמן "השני" היה רזה וגבוה - ויעקב-זלמן "שלנו" הפוך. ההבדל השני, רוחני. יעקב-זלמן שלנו בקושי למד - השני הפוך! מתמיד! פיינער! דין-נפש! פשוט כליל המעלות! איך מבדילים בישיבה בין שני היעקב-זלמן? אם מגיע טלפון למשל, איך ידעו למי הכוונה? החליט מי שהחליט להצמיד ליעקב-זלמן המתמיד את התואר "גדול", שהרי דרכו לגדלות סלולה ועומדת!

אז היה את 'יעקב-זלמן'. והיה את 'יעקב-זלמן-הגדול'.

חלפו- עברו השנים והבחורים הגיעו לפרק "האיש מקדש". יום אחד הגיע לארץ ראש ישיבה מארה"ב, אשר תר אחר חתן לבתו המהוללה. ניגש אליו שדכן והודיע לו שאם ברצונו לחגוג בליל החתונה גם "הכנסת ספר תורה", יש לו הצעה מתאימה עבורו - ספר תורה חי!

- איך קוראים לו? "יעקב-זלמן-הגדול".

- הגדול?

כן. זהו כינוי שנועד להבחין בינו לבין מישהו אחר בשם דומה, אך ממש לא "גדול"...

אהה!... יצר קשר עם בחורים בישיבה והאינפורמציה כמעט שיכרה אותו. "הבחור הכי טוב בישיבה" היה השבח הבסיסי, מכאן זה רק עלה ל"בחור הכי טוב בכל עולם הישיבות"... שאל בחור שני, שלישי, רביעי שישי, שביעי. כולם פה-אחד נמנו וגמרו בשבח מעלתו. סבר וקיבל.

יצר מיד קשר עם שדכן. השדכן ניסה לומר משהו, אך ראש-הישיבה, בהתלהבותו כי רבה, דחק בו לסדר מיד פגישה שכן "הבת שלי הגיעה איתי לארץ!"

משהשתתק הצליח השדכן להתנצל ולספר שהוא באבל.

"אנטשולדיקט!" [- סליחה] התנצל הראש-ישיבה "ורק בשורות טובות!"

הוריד את השפופרת ושאל את עצמו מה אני עושה? עכשיו נמתין שבוע שהוא יקום? היה לא תהיה!... מי יודע אם היהלום לא ייחטף בתוך אותו שבוע!

הגיע הראש-ישיבה לנחם. ביקש סליחה ומחילה ואמר שעקב דחיפות העניין הוא מבקש רשות לעביר את ניהול השידוך לאחד מתלמידיו שמתגורר בארץ. הוא מתחייב שאם השידוך יעלה יפה יבוא השדכן על שכרו באופן מושלם, כאילו הוא, ורק הוא, ניהל את כל השידוך מרישא ועד גמירא.

להצעה כזו לא יכול היה השדכן לסרב...

מיד פנה הראש-ישיבה לתלמידו, ביקש ממנו ליטול על עצמו "מצוה שאינה יכולה להעשות בידי אחרים"... ואז נזכר ראש הישיבה שאפילו את הטלפון של המשפחה לא לקח מהשדכן. מה לעשות, ככה זה כשאתה נופל באמצע סעודת-הבראה. אז מה עושים? אין ברירה. תיסע לישיבה, תקרא ל'יעקב-זלמן-הגדול' ותבקש ממנו את הפרטים של הוריו. שים לב; יש שם שני בחורים באותו שם. יעקב-זלמן סתם ויעקב-זלמן-הגדול. אל תטעה ביניהם!

מיהר השדכן לישיבה. תפס את הבחור הראשון שנקרה בדרכו וביקש ממנו לקרוא ל'יעקב-זלמן-הגדול'. לא חלפו כמה דקות והצדיק ניצב מולו. שוחח עמו מעט, ביקש את הפרטים ויצא לדרכו.

דבר אחד לא ידע הראש-ישיבה: באותו יום נכנסו לפני כסא-הכבוד הדמעות הרבות שהורידו הוריו של יעקב-זלמן ("הקטן") והא ראיה: שהבחור שהשדכן החדש ביקש ממנו לקרוא ליעקב-זלמן-הגדול היה בחור שהגיע לישיבה ל"חיזוק". הוא עדין לא למד לעמוד על ההבדלים שבין יעקב-זלמן ליעקב-זלמן-הגדול, אבל כיון ששמע את הכינוי 'הגדול' הבין שהכוונה ל'גדול במידות גופו'. לא חשב פעמיים וקרא ל'יעקב-זלמן' שלנו - ממנו קיבל את פרטי ההורים...

אימו של יעקב-זלמן עונה לטלפון. מתוך היכרות עם ההצעות הקודמות שהגיעו, הבינה שהפעם נפלה טעות. היא הרי מכירה את המשפחה שמציעים, ואין סיכוי שהם יבחרו בבן שלה כחתן. כדי למנוע מבוכה, ביקשה מהמתקשר לברר עוד על הבן, אך הוא מילא את פיו בשבחים והסביר שכבר יש לו תשובה חיובית מהצד השני... השפופרת נפלה.

קיצורו של דבר: הם הקימו בית-נאמן בישראל! בשבתות שהתארח אצל השוער הכין דבר-תורה בעזרת חבריו, ואיכשהו העניינים הסתדרו. מה שצלצל באזניו כל הזמן היה הפתגם של אשתו "במה זכיתי לשמש ספר-תורה"? הוא לרגע אחד לא הבין את זה, הוא הרי מכיר את עצמו ויודע היטב עד כמה הוא לא ספר-תורה!

אבל היא חוזרת על זה שוב ושוב, אז אולי יש בזה משהו?...

יום רדף יום, וספר-תורה רדף ספר-תורה. האמון האדיר שהם נטעו בו - מתוך מחשבה מוטעית אמנם שהוא הספר-תורה המדובר... - חלחל אל ליבו ויצר את המהפך. הוא דבק בתורה, עד שהפך בעצמו לספר-תורה.

ביום הנישואין העשירי שלהם אמרה לו אשתו שהיא צריכה לתת שבח והודיה מיוחדת להשי"ת, כי בישיבה היכן שלמד היה עוד יעקב-זלמן "אבל הוא לא היה כזה מיוחד כמוך!!!" שמע את הדברים וחישב להתעלף...

כיום הוא מחשובי מרביצי התורה בארץ ישראל שליט"א! - - - [השם כמובן בדוי]

מדובר בסיפור אמיתי - מסיים הרב דרוק - ואם היה בידי הייתי מביא את אימו שתציץ בחלון הישיבה היכן שהוא מרביץ תורה, ותוריד דמעות - אך הפעם של שמחה!...

■ בזכותם ייבנה המקדש

סיפור נפלא מופיע בספרו של הרב יעקב משה קנר שליט"א - 'אגרת לידיד', אותו שמע מידיד נעורים, שהמעשה אירע עם אביו ז"ל.

איש אציל נפש גר במונטריאל בשם ר' נחום פישר ז"ל. סוחר ידוע היה ובעל צדקה וחסד בצורה נדירה. עסקו של ר' נחום היה בכלי קריסטל. מדי פעם היה ר' נחום נוסע לבֵירות העולם ל'ירידים', לתערוכות ענק של כלים כגון אלה. קונים מכל רחבי תבל היו עוברים דרך ביתנים שונים שנערכו בטוב טעם בדוגמאות מרהיבות עין, בכדי לבחור ולהזמין את התוצרת למסחרם.

באחד הירידים בהם השתתף, יום אחד נשמע פתאום קול נפץ עז לא רחוק מהביתן שלו. מיד נודע לו שזה קרה בתחומו של המתחרה שלו באותו עסק, אף הוא יהודי ממונטריאל שייבא ומכר כלי קריסטל דומים. משהו קרה עם ארון התצוגה וכל כלי הבדולח שנערכו על מדפיו, החליקו, נפלו והתנפצו לרסיסים אחד אחד...

וכך סיפר לי הבן ר' ברוך אהרן הי"ו שעמד שם: "פני אבא החוירו אז... הוא הצטער אז עד עומק נפשו על פרנסתו של יהודי זה. הוא הביע זאת בכאב: מה יהיה עכשיו אתו? איך יזמינו עכשיו הלקוחות את תוצרתו? הרי יהודי זה נסע במיוחד לכאן לשם כך. הוא ערך את התצוגה בעמל רב ועכשיו נשאר עם גל של רסיסים. שברים על הרצפה ושברון לב".

ר' נחום התעשת כהרף עין. הוא התחיל להאיץ כעת במי שעבד אז עמו, יהודי ת"ח מופלג בשם הרב אברהם מייזלס שליט"א. "נעביר נא מיד דוגמאות מכאן לשם ונסדר תיכף ליהודי זה, ארון חדש עם כלים נאים משלנו: קערות כוסות וגביעים, צלוחיות, עציצים ומגשים. מיד! מיד! מבלי לאבד רגע. הרי 'קונים' באים לכאן מכל עבר. פרנסתו של יהודי עומדת לפני הפסד חלילה. אנא נזדרז. מהרו, אוצו, חושו". כך הזעיק ר' נחום את אשר עמו. "נישא ונעביר לשם כלים מה שיותר!". וכך עבדו ר' נחום ויבלח"א ר' אברהם ועוזריהם, במשך כשעתיים לעזור למתחרה. כמחצית הסחורה עברה לשם וגם מדפים הותקנו, עד שחזר הכל כפי שהיה...

והוא ר' נחום ה"מתחרה", עזב את הביתן שלו. והוא עומד עליהם וסוחב עמהם, כלים גדולים וקטנים נהדרים למראה. ולא כלים

ריקים היו שם, כי אם מלאים על גדותיהם בחמלה יהודית צרופה...

ובשמים ממעל, וודאי עורר הדבר 'רעש'... הויי! מַלְאֲכֵי רַחֲמִים מְמַעוֹנָתָן, אָז הֵחֵלּוּ לִבְנוֹתוֹ... מתוך שברי זכוכית אלה נבנתה אבן יקרה מאד. אבן חן זוהרת ברחמים גדולים שובצה בבניין בית המקדש השלישי, אבן מקדש שייצר איש יהודי 'מתחרה' לרעהו, מתוך אהבה ואחוה וזריזות לוהטת...

וכדבריו המרגשים של הרה"ק מרופשיץ זי"ע: "יש בונה ביום אחד שורה שלימה, ויש מניח לבֵינה אחת, כן בונה האדם מישראל שעובד ה' בכל יום, עד שיהיה נבנה בשלימות במהרה בימינו... ואי אפשר לשער גודל מעלת קדושת ירושלים ובית המקדש, שלעתיד שיהיה בלי שיעור וערך, ומכל שורה ושורה של הבנין ומכל לבינה ולבינה, יתנוצץ ויאיר אור המצוה שנבנה על ידי זה..." [זרע קודש פ' תצא, וראה שפ"א דברים תרל"ד].

התקשרתי להרב מייזלס, מחבר ספרים חשובים שהנני מכירו זה שנים, לברר את פרטי המעשה לאשורם. הוא היה אז 'עמו במלאכתו' ממש במשך השעתיים האלה. שאלתי אותו מה הייתה תגובתו אז על התנהגות ר' נחום. "אני התפעלתי ממנו כל יום מחדש". אמר לי. כנראה שזו לא היה האבן היחידה שקבע במקדש העתיד... הויי! ישראל עם קדוש! מה יקרו 'בעלי הבתים' שלך!

עוד סיפר לי בנו של ר' נחום הנ"ל, מן התקופה שעל מסחר אביו עברו קשיים עצומים ל"ע. הם נסעו אז פעם לניו יורק. בנסיעתם התלווה אליהם יהודי ממכירי אביו. יהודי זה ידע על מועקותיו של ר' נחום ולכן הזכיר בשיחתו, שגם עליו עוברים זמנים לא קלים בעסקיו. הוא חשב שבזה יקל קצת על לבו של ר' נחום. אלא שלא ידע האיש שבזה פעל ממש את ההיפך... בנו שהה עם אביו אותו הלילה בניו יורק. ר' נחום נפל למשכב מצער ולא עצם עין כל הלילה. הוא נאנח שוב ושוב בגלל סבלו של חברו, שבאמת היה קל הרבה יותר ממה שעבר על עצמו אז.

וכך מסביר הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע, מה שנאמר בגמרא [מגילה ט"ז:] שהשבטים הקדושים בכו איש על צווארי אחיו כשידעו על חורבנות משכן שילה ובתי המקדש - כי "התיקון לשנאת חנם היא אהבת חנם, היינו אהבה אמיתית שיכאב לו צערו של חברו יותר מצערו, זהו שהיה בוכה כל אחד על המקדש של אחיו, לא על המקדש שבחלקו...".

[דברי ישראל]. (הובא בגיליון 'כולנו יודעי שמך')

סגולת אין משיחין בשעת התפילה

הרה"ח ר' יחיאל הלוי סג"ל משמש כבר עשר שנים בעבודת הקודש כמגיה ב'לשכת הלכה למעשה'. לפני שמונה שנים הגיע לשם יהודי מרעננה, בעל תשובה טרי, שביקש לרכוש לו תפילין ומזוזות. הוא התעניין ושאל, והגיע פעם אחר פעם כדי לשאוב כוח ועידוד בדרכו החדשה.

לפני כשלוש שנים התחזק הקשר בינו לבין ר' יחיאל. הם התיידדו מאוד. ר' יחיאל חיזקו ועודדו וכינה אותו בחיבה 'יוסף הצדיק'. יוסף מצדו התקדם ונתעלה באופן נפלא. הוא נכנס לכולל אברכים ברעננה ועשה שם חיל עד שהפך לאחד ממצויני הלומדים.

בחודש טבת תשפ"ב הוא חגג לעצמו את יום הולדתו ושפך את לבו לפני ר' יחיאל, כי הנה הגיע כבר ל"בן ארבעים לבינה" ועדיין לא מצא את זיווגו.

כאבו של ידידו נגע מאוד לליבו של ר' יחיאל, וביום שישי ערב שבת שירה, הוא הלך לבית העלמין, וכחסיד וויז'ניץ פנה להזכירו לטובה באוהל של אדמו"רי בית וויז'ניץ. לאחר שאמר שם כמה פרקי תהלים, החליט לגשת לציונם של מרנן החזון איש וגיסו הסטייפלער, זכר צדיקים וקדושים לברכה.

גשם ירד, בית העלמין היה ריק, והנה הוא רואה יהודי מבוגר עומד ומתפלל ברגש רב, ומסיים את ספר התהלים. הוא לא פגש אותו קודם לכן, אבל זיהה אותו מהתמונות המתפרסמות. זה היה הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א. מכיוון שכך, ניגש אליו ר' יחיאל וביקש שהרב יתפלל גם הוא על הבחור יוסף יובל בן רחל, הזקוק לזיווג הגון.

אמר לו הרב: "אייעצך עצה טובה. תעלה להר הזיתים, לציונו של הרבי מלעלוב, הרה"ק רבי שמעון בידרמן זי"ע מבני ברק, שעלה למרום לפני שתים עשרה שנה ביום הכיפורים תש"ע, ושם תיוושעו. תקבלו על עצמכם, אתה והבחור, שלא לדבר כלל בשעת התפילה. לא רק זאת, אלא שהבחור יתחבר לעניין, וילמד את ההלכות של מורא מקדש".

ר' יחיאל אמר שהבחור אכן אינו מדבר כלל בשעת כל התפילות, אולם הרב ענה לו, כי יש עניין שיקבל על עצמו קבלה, ואמר: "אחרי שדנתי בעניין זה עם מורי וחמי הגר"ח קנייבסקי שליט"א, הוברר שמוטב שתהיה זו קבלה לשנה שלמה, שיעבור את כל מעגל השנה, בכל המצבים, תוך שמירה על העניין שקיבל על עצמו. כבר כמה שנים שאני נוסע לשם מדי כמה שבועות", הוסיף הרב, "ומקבל על עצמי ועל שולחיי קבלות טובות ורואה ישועות גדולות. הנני מיוצאי ליטא מדורי דורות ולא גדלתי כלל אצל החסידים, ובכל זאת אני פוקד את הציון של הרבי מלעלוב יותר מהחסידים".

הרב הוסיף את ברכתו להצלחה גדולה ולישועה, ור' יחיאל הבין כי פגישה זאת נזדמנה לו מן השמים. ברצונו העז לסייע לידידו, הוא החליט לצאת למסע אל הר הזיתים. לא היתה לו בעיה להשיג רכב, כי הרב יוסף דסקל, ראש המכון, התנדב להיות הנהג. הצטרף אליהם גם ר' יצחק דוד, שביקש לפעול ישועה עבור חבר בן שלושים ושתיים שעדיין לא מצא את זיווגו, ואל חסידי וויז'ניץ אלו התלווה הרה"ח ר' יוסף גולדברג, חסיד לעלוב, ששימש להם כמורה דרך אל מקום הציון. הבחור יוסף עצמו לא יכול להגיע מפני שלא חש בטוב, אולם זה לא הפריע לו לקבל על עצמו לשתוק מראש התפילה ועד סופה.

ויהי בחצי הלילה, ערב שבת קודש פרשת משפטים לסדר "ושמעתי כי חנון אני". בהר הזיתים מתפללים כל בני החבורה ושופכים שיח, מקבלים על עצמם שתיקה יפה בשעת כל התפילות, ומצפים לישועת ה'.

בימים שלאחר מכן סיפר יוסף: "אני חייב לומר לך שצדקת, כבר שנים שאני נזהר מלדבר בעת התפילה, אך מעולם לא היה לי ניסיון של ממש לשוחח. והנה היום, זמן קצר לאחר שדיברנו על הקבלה, אירע לי ניסיון עצום לדבר. באמצע תפילת שחרית ניגש אליי מישהו בשאלה דחופה וניסה בכוח ובעקשנות לחלץ מפי תשובה, והיה לי ניסיון גדול לנצור את פי בכוח. ראה מה כוחה של קבלה, עד כמה היצר לא יכול לסבול שיהודי מקבל על עצמו דבר בקבלה. אני כבר מבין איזה כוח עצום יש כאן".

בשבוע שלאחר מכן, ביום השישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים. ר' יחיאל מתקשר לר' יצחק דוד לבשר לו את הבשורה המרגשת, שיוסף יובל בן רחל מצא את זיווגו והוא התארס בשעה טובה ובמזל טוב עם בחורה בת שלושים וארבע מרעננה. עוד הוא מדבר ור' יצחק דוד נכנס לתוך דבריו ב'מזל טוב' משלו: אתמול התארס הבחור בן השלושים ושתיים, שעליו התפללו בשבוע שעבר!

ר' יחיאל, נרגש כולו, התקשר לרב קולדצקי לבשרו את הבשורה הטובה. הרב איחל 'מזל טוב' ושמח מאוד, אך לא השתומם על הדבר, כי אכן זה ידוע שבקבלה טובה, ובפרט כשמקבלים שלא לדבר בשעת התפילה, רואים ישועות גדולות. וסיפור זה מצטרף אצלו לעשרות סיפורים וישועות גדולות בשנים האחרונות. שהרי כל חייו לחם הרבי מלעלוב בעוז ובתעצומות, שלא ידברו בעת התפילה. הרב קולדצקי אף נתן אישור לפרסם את המעשה כדי לזכות את ישראל, שיהיה הדבר לתועלת לכל המצפים לישועה, ולהודיע כוחה של שתיקה בעת התפילה.

(גל' השגחה פרטית פר' ויקה"פ פ"ב)

ממכתבי האדמו"ר מגור בעל ה"בית ישראל"

מכתבך קיבלתי ושאלה חמורה שאלת, ואין בכוחי להסכים לשידוך כזה אשר אבי הנערה מחלל שבת בפרהסיה ויש גם לחשוש לחילול השם , שכבר יאמרו הותרה הרצועה. לכן לא אוכל להסכים רק בתנאי שישוב בתשובה ויסגור את הבית חרושת וגם את בית המסחר שלא יחלל את השבת, והשי"ת יוליך את בנך ואותך בדרך הישר, ויזמין לו שידוך הגון במהרה... מכתב יד קדשו

(ארכיון ר"מ לוסטיגמן)

ועוד סגולה לרפואה

סיפר הרה"צ הישיש ר' דוד מקשאנוב-וויליאמסבורג ז"ל, שפעם היה יהודי אחד שהיתה לו חולשה, ובא להגה"ק מצאנז עם בקבוק כדורים שהיה נוטל לצורך רפואה, והגה"ק מצאנז למד אז 'טור' בעיון ולא ראה בכלל את היהודי הזה. היהודי המתין שם עד שיפסיק הרבי ללמוד, אבל עבר זמן ארוך, ועדיין, הרבי אוחז באמצע הלימוד... לקח היהודי את הבקבוק עם הכדורים והניחו על השולחן כדי להסב את תשומת לבו של הרבי כאשר יראה את הבקבוק וישאל על זה. אבל, כאמור, הרבי למד בעיון ותוך כדי הלימוד נטל הרבי את הבקבוק פתח אותו ושפך את הכדורים על ספר הטור, ובשעה מעשה התרפא היהודי הנ"ל מכל המחלה שתקפה אותו... לאחר מכן שאל הגה"ק מצאנז את היהודי לרצונו, וענה שהכול כבר בסדר... לאחר כמה שנים, וזה היה כבר אחרי ההסתלקות של הגה"ק מצאנז, חזרה המחלה לאותו יהודי. מה עשה? אמר: גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, הלך ורכש את התרופות, לקח טור ופתח אותו במקום ששם למד אז הרבי, שפך את הכדורים על הטור, ושוב התרפא...

(אבותינו ורבותינו / יין ישן)

השראת השכינה במשכן

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"אלה פקודי המשכן משכן העדות" מבאר רבינו אור החיים הקדוש, שאע"פ שאמרו רז"ל (ב"מ מב.) שאין הברכה שורה בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין. כאן אין הקפדה בדבר המנין של נדבתם למלאכת המשכן, ואדרבא מניינו תביא ברכה. שככל שתתרבה הנדבה יגדל זכויות של בני ישראל, ותגיע להם שפע הברכה.

עוד ביאר ע"פ אמרם (ויק"ר כא, ה) אם עשית חבילות של עבירות, עשה כנגדן חבילות של מצוות, כי האדם צריך לתקן במה שקלקל. והנה עם ישראל חטאו בעגל באמרם "אלה אלהיך ישראל", וכנגד זה אמר הכתוב כאן "אלה פקודי". ושכן אז"ל העדות- עדות היא לישראל שנתכפר להם עון העגל. בני ישראל בעגל נתאוו לאלהים אשר ילכו לפניהם, ולתקן זאת הכינו מקום לה' אמת להיות לפניהם. בחטא העגל בנו מזבח ועלו עולות, באו עתה ותקנו בהכנת המזבח להעלות עליו עולות ושלמים לה'. בחטא העגל נתנו זהבם וכספם וכל כלי חמדתם, עתה הביאו האנשים על הנשים ונדבו למשכן כל זהבם וכלי חמדתן. בעגל היו אנשים ממונים כדי לעשות את העגל, וכנגד זה הם מינו את בצלאל לעבודת המשכן.

עוד ביאר, שהגם שכמות הנדבה היתה ע"פ משה, הסכימה דעתו לדעת השכינה. וזהו שאמר הכתוב "אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד ע"פ משה" אלה הם הראויים בעיני ה' לפי פקודת משה בעצמו. ומדוקדק ל' "על פי משה", להורות שהוא לבדו לקח את הנדבות מן האנשים. שכן היה רצון ה' באומרו "ויקחו לי תרומה", שמשה לבדו יהיה הגזבר על כל נדבות העם.

וזהו אומרו "אלה פקודי המשכן" ולא יותר, ומי יצדיק שכן הוא ולא יותר? לזה אמר "משכן העדות" שהמשכן יעיד על הדבר. כמו שאמרו רז"ל (שמו"ר נב) כמה חכמים היו שם, ולא היו יכולים להקים את המשכן... כל אחד נטל מלאכתו והלך אצל משה, ושרתה רוח הקודש על משה והקים את המשכן, ע"כ. ואין לך עדות גדולה מזו, על נקיות כפים של משה רבינו ע"ה. שאין ה' עושה נס לעושי עול, ובפרט לא במקום שנעשה העול.

ואין לומר שסיבת הדבר שמשה הוא לבדו הצליח להקים את המשכן ולא זולתו, כיון שהוא היה גיבור יותר מאחרים. לזה אמר "עבודת הלויים ביד איתמר..." שהיו בשבט לוי בעלי כח גדול, שהרי עבודת הלויים ביד איתמר היא קרשי המשכן בריחיו ועמודיו ואדניו, והם המורידים אותו בנסעם ומקימים אותם בחנותם.

וכן אין לומר שסיבת הדבר שמשה לבדו יכל להקים את המשכן, היא בגלל חכמתו המופלגת מכל אחד אחר מעם ישראל. לזה אמר הכתוב "ובצלאל בן אורי בן חור... ואתו אהליאב בן אחיסמך", הרי שהיו עוד חכמים גדולים ולא הועילה חכמתם, וכמו שאמרו במדרש (שם) שגם אומנות האומנים לא הועילה. ומכאן עדות והוכחה לכל באי עולם, שכוון משה לדעת ה' לעשות הכל ע"פ רצונו.

עוד ביאר רבינו, שהמשכן בא לכפר על חטא העגל, ואמרו (חולין ה.) שחטא ע"ז שקול כנגד כל התורה כולה. וזהו שאמר הכתוב "אלה פקודי" דהיינו מצוות, כי כל המצוות שבתורה ישנם במצות המשכן. ולכן ראויה מצוה זו של הקמת המשכן הכוללת את כל יסודי המצוות, לכפר על חטא העגל בשקול ככל מצוות התורה.

עוד ביאר רבינו שפקודי הוא ל' מינוי, להורות שצריך את כל המנויים למלאכת המשכן. ופתח הכתוב "משכן העדות" שהיא התורה, שאין קיום למשכן אלא ע"י כח התורה, דהיינו כל זמן שישראל עוסקים ומקיימים מצוותיה. ולאו דווקא תורה שבכתב אלא גם בתורה שבעל פה, וזהו שכתב "על פי משה". וזולת כח התורה ישנם עוד ארבעה ממונים על מלאכת המשכן, משה ממונה על אופן עשיית המשכן. הלויים מצווים על עבודה פירוק וטעינה. הכהנים לעבוד העבודות ולהתמנות על הלויים בעבודתם. ובצלאל ואהליאב עושים את המלאכה.

ועתה שאין לנו בית המקדש בעוונותינו הרבים, אין לנו אלא את לימוד התורה הקדושה בכתב ובע"פ, ובזה אנו גורמים להשראת השכינה בינינו. וארז"ל (ברכות ח.) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד. ■

רבי חיים פלאג'י [הרחבה]

הפרשן והפוסק הגדול רבי חיים פלאג'י (בן הרב יעקב) זצ"ל, התגורר באיזמיר שבטורקיה, היה מגדולי חכמי ספרד בתקופת האחרונים, מחבר 08 ספרים במגוון תחומי התורה, וראש ישיבות "בית הלל" ו"בית יעקב רבי".

רבי חיים פלאג'י, נולד בי"ז טבת ה'תקמ"ח ונפטר בי"ז שבט ה'תרכ"ח, בעיר איזמיר, לקאלי קאדין ולרבי יעקב פלאג'י ונקרא על שם סבו רבי חיים פלאג'י הראשון, אביו של רבי יעקב. כבר משחר ילדותו נודע כמתמיד עצום, כפי שמעיד על עצמו בספרו 'צואה מחיים': "ומעיד אני עלי שמים וארץ, כי מיום דעתי עד יום היותי בן עשרים שנה, הייתי שוקד על לימודי ביום והלילה, בלתי שום ביטול כלל, כי לא הייתי מתעסק בשום עניין מעניני העולם כלל". את חוק לימודיו עשה בישיבת 'בית יעקב רבי' שהוקמה על ידי הנגיד הרב יעקב רבי, ראש הישיבה באותה עת היה רבי יצחק גאטניו, כמו כן למד אצל סבו מצד אימו רבי רפאל יוסף חזן עד שעלה לירושלים לשמש בה כראשל"צ.

עת מלאו לו 91, נישא לבתו של יצחק רבי, אולם זו נפטרה לאחר 03 שנות נישואין, ובכמה מהקדמות ספריו אף הרבה לכתוב בשבחה. כעבור שלוש שנים התחתן שוב, עם מרת וידה נעמה בת רבי אברהם בן עזרא, שהיה מרבני איזמיר, אולם גם זו נפטרה כעבור כמה שנים.

כאמור, לא היה זה פלא כשכבר בגיל 52, הוסמך על ידי סבו, רבי יוסף רפאל חיים, ל'החכם השלם', אולם למרות כל זה לא הסכים לקחת על עצמו שום תפקיד ציבורי, כל עוד אביו היה בחיים, ואכן רק בשנת התקפ"ח בהיותו בן ארבעים שנה עת נפטר אביו, או אז הסכים לשמש כדיין וכראש ישיבת בית יעקב רבי. וכעבור כמה שנים מונה להיות אב"ד איזמיר בבית הדין שמנה ארבעים וחמישה רבנים. שנה לאחר מכן נפטרה אשתו, ולאחר 3 שנים כאמור נישא בשנית.

בשנת ה'תרט"ו בהסכמת הסולטן, מונה ל'חכם באשי' - הרב הראשי של איזמיר, אשר ממונה מטעם השלטונות ומאושר ע"י הסולטן עבד אלמג'יד הראשון באישור מלכותי, ובכך הפך להיות למנהיג ומושל על האיזור כולו. מינויו זה אף העניק לו סמכויות לנהל את הקהילה, ואף ייסד בית חולים יהודי באיזמיר, בסיועם של הנדבנים היהודים משה מונטיפיורי ובנימין רוטשילד. רבי חיים היה ידוע כאוהב שלום ורודף שלום ופעל רבות כדי להרבות את האחדות בארצו ובקהילתו וכן פעל רבות לשפר ולחזק את קהילתו.

מתוקף היותו הרב הראשי, עסק רבי חיים במתן תשובות למאות השאלות שהגיעו אליו ממקומות רבים בעולם, אשכנז וספרד כאחד, רבי חיים היה נוהג לומר "לשם יחוד" לפני כתיבת תשובה, פסק דין ובירור הלכתי. חלק מהשאלות והתשובות קיבץ בספרי שו"ת והוציאם לאור. רבי חיים שכאמור פעל רבות להקמת בית חולים יהודי באיזמיר ולשם כך אף גייס נדבנים ידועים בעולם כדוגמת הברון רוטשילד וסר משה מונטיפיורי ואף רקם עימם קשרים חמים, אותם ניצל מאוחר יותר גם כדי להציל את יהודי דמשק מעלילת הדם אשר העלילו עליהם. לא אחת רבי חיים הוכיח את נכבדי ועשירי הקהילה על יחסם לעניי הקהילה, ואף מתח ביקורת על עשירי עירו המסרבים לשלם מיסים לפי יכולתם, ובמקום זאת מעלים בשיעור ניכר את המס על הבשר (ה"גאבילה"), ובכך מעבירים את תשלום המיסים על כתפי העניים. בשל כך פסק כי אף מההכנסה של מס הבשר (ה"גאבילה") יופרש חלק לעניים ולעמלי תורה, בטענה ש"לא בחר בזה ה', ובמקום צדקה ותהי לצעקה, וכי אין לך גזל וחמס גדול מזה". ראוי לציין כי בעקבות תקנה זו, הוא אף הסתכסך עם כמה ממנהיגי הקהילה.

את רוב מרצו וסמכותו השקיע רבי חיים בכדי לשפר את מצב החינוך באיזמיר ובעיקר את מצבם של ילדי העניים בקהילתו, וזאת על ידי התקנת תקנות רבות המבטיחות חינוך ראוי. אחד מהתקנות היא תקנת "חינוך חובה" לפיה אין אב רשאי להוציא את בנו מהתלמוד תורה לפני שהילד ידע לכל הפחות את סדר התפילות וקריאה. עוד תיקן שבעל מלאכה רשאי להעסיק נער כשוליה רק לאחר שהילד סיים את לימודיו לשביעות רצונם של מפקחים שמונו לכך. עד כדי כך דאג וסייע לבני קהילתו שלפני מותו עוד הספיק

להקים "ועד" מיוחד לפיקוח על מוסדות החינוך בעיר ועל ענייני החינוך בכלל. לא מעט סגולות התפרסמו בשמו בשנים האחרונות, חלקם מוכרים יותר חלקם פחות, ועמך בית ישראל המאמינים בני מאמינים מספרים כי לא מעט ישועות ראו בשל כך. והנה כמה מהן:

הסגולה המפורסמת ביותר המיוחסת לרבי חיים פלאג'י זצ"ל, שהביאה בספר "מועד לכל חי" (פרק ח' -חודש סיון אות ו'), הינה במקורה בספר "מעשה הצדקה", וכך כתב: "ערב שבועות יפריש צ"א פרוטות וישלים על שיעור ב' פעמים ב"ן ויתנם לתלמיד חכם עני ועניו, והוא תיקון לעוון אדם הראשון ועוון העגל ולפגם הברית והוא סגולה לחשוכי בנים ומקרב הגאולה, ספר מעשה הצדקה דף קט ע"ב". רבי חיים אף חוזר שוב על סגולה זו בספרו "חוקי החיים" על פרשת נשא בחלק הנקרא 'מוסר השכל'.

"כשיש חולה בבית יעשו ותרנות אפילו עם עופות השמים ובדוק ומנוסה שיבקשו עליו רחמים" (רפואה וחיים פרק י"ב אות ע"ד) ובספר "רוח חיים" (סימן תר"ה) כתב: "וכן נהגו במי שהוא חולה לתת מאכל לעופות על הגגות כדי לרחם על הבריות ובזה יזכה שירחמו עליו מהשמים".

בספרו "כף החיים" (כ"ז, ל"ה) כתב ליזהר מאוד ביום השישי ובליל שבת שלא לעשות מחלוקת בביתו חלילה ובזה יהיו כולם שמורים כל אותו השבוע.

בספר כף החיים סימן ל"ד מובא: "אשרי אדם שיש לו בראש חודש תלמידי חכמים על שולחנו דהו דבר גדול שתהיה לו הצלחה והרווחה בכל החודש, ובחנוני נא בזאת. נודע דהמרבה בצדקה בראש חודש שכרו כפול משאר הימים.. ואין ספק דהיא עמדה להם יחד עשירים דגם ה' יתן הטוב". כלומר: מי שבראש חודש מזמין לשולחנו תלמידי חכמים, המדברים דברי תורה, זאת סגולה לעשירות. כמו כן שמי שמרבה בצדקה בראש חודש שכרו יוכפל. בשנת ה'תרכ"ח (8681) בעת חג שמחת תורה בשעת קריאת התורה קרא רבי חיים את הפסוק "וימת שם משה" ופרץ בבכי, בשעה זו הבינו אנשי קהילתו כי ימיו קרובים ופרצו אף הם בבכי מר, ואכן בי"ז שבט, יום לאחר שסיים את ספרו "ברכת מועדיך לחיים" נפטר רבי חיים מרעלת דם, בשיבה טובה.

בהלוויתו השתתפו רבים מיהודי טורקיה, אך לא רק, גדוד שלם של אנשי הצבא הטורקי, נציגי השלטונות ונציגי מדינות זרות, כולם באו לחלוק לרב היהודי את הכבוד האחרון, תלמידיו סובבו את מיטתו כאשר בידיהם החזיקו נרות ואת ספריו. רבי חיים נקבר בבית הקברות היהודי בעיר איזמיר שבטורקיה, דבר מעניין הוא שבעוד כל הקברים פונים לכיוון דרום, הרי שקברו של רבנו היחיד שפונה כלפי מזרח מסיבה לא ברורה.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net